

Univerzita Pardubice

Fakulta filosofická

Vývoj večerníčku
a jeho vliv na současné předškolní děti

Zdeňka Hochmnaová

Bakalářská práce

2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Zdeňka HOCHMANOVÁ**
Osobní číslo: **H06374**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Vývoj večerníčku a jeho vliv na současné předškolní děti
(teoreticko-výzkumná práce v královehradecké oblasti)**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

I.Úvod II.1.Teoretická část- Vývoj večerníčku vývoj,nejslavnější díla,současná tvorba 2.telvize
3.Výzkumná část- Vliv na současné předškolní děti práce v terénu, zpracování dat,shrnutí
výsledků výzkumu III.Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Čeňková, J., Vývoj literatury pro mládež a její žánrové struktur. Portál : Praha, 2006. ISBN 80-7367-095-X Lužík, R., Pohádka a dětská duše. V. Petr: Praha, 1944. McLuhan, M., Člověk, média a elektronická kultura. Jota: Brno, 2000. ISBN 80-7217-128-3 Špaňhelová, I., Dítě v předškolním období. Mladá fronta: Mladá fronta, 2004. ISBN 80-204-1187-9 Vyhlídal, Z.,Klasická pohádka a skutečnost. Matice cyrilometodějská : Olomouc, 2004. ISBN 80-7266-164-7 Vlastník, J., Televizní násilí a zákon. Votobia: Praha, 2005. ISBN 80-7220-245-6 Zavadová , K., To nejlepší z večerníčků . Albatros: Praha, 2005. ISBN 80-00-01784-9 Zavadová , K., To nejlepší z večerníčků 2 . Albatros: Praha, 2005. ISBN 80-00-01774-1

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Oldřich Kašpar, CSc.
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: 30. dubna 2008

Termín odevzdání bakalářské práce: 31. března 2010

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Mgr. Ilona Moravcová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

SOUHRN

Závěrečná bakalářská práce pojednává o celkovém vývoji večerníčku (tj. historii, tvůrcích, kontextu doby i jednotlivých pohádkových seriálech), televizním fenoménu provázejícím generace dětí a dospělých. V plynulé návaznosti na předešlé se druhá část práce zaměřuje na souhrn doprovodných prvků, týkající se večerníčku: vliv televize, pohádka v dětském světě, socializace. Třetí částí je doplňující výzkum snažící se odhalit vliv večerníčku na hodnotové uspořádání předškolních dětí.

KLÍČOVÁ SLOVA

Večerníček, pohádka, televize, vývoj, vliv, předškolní děti

ABSTARCT

The final thesis discusses the overall development of the bedtime story Večerníček (i.e. history, its authors, context of the time and some of the individual fairy tale series), a television phenomenon following generations of children and adults . Based on the previous description, the second part focuses on the summary of the accompanying elements relating to bedtime stories: the impact of television, children's fairy tale world, socialization. The third part comprises an additional research seeking discovery of the impact of bedtime stories on preschool children and the influence on their value prioritizing.

KEY WORDS

Večerníček- bedtime story, fairy tale, television, development, influence, pre-school children

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Hradci Králové dne 30. 3. 2010:

.....

Zdeňka Hochmanová

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucímu práce doc. PhDr. Oldřichu Kašparovi CSc. za odborné konzultace, pomoc a pozitivní ladění v průběhu vypracování mé bakalářské práce. Též děkuji kolektivu mateřských škol Čtyřlístek a Kampánova za ochotu výpomoci i milé jednání při výzkumu.

Dovolím si neopomenout poděkování mým rodičům, kteří mě vychovali v lásce a k lásce k večerníčkům a přivedli mě tak k celoživotnímu koníčku: pohádkám. Zejména pak mamince Lence za celoroční podporu a pomoc při shromažďování materiálů.

OBSAH:

I. Úvod	1
II. a/ Teoretická část	2
1 Historie večerníčků	2
1.1 Počátky	2
1.2 Zrození Večerníčka	3
1.2.1 Kdo je Večerníček	4
1.2.2 Zajímavosti kolem Večerníčka	4
1.3 Vysílání	5
1.3.1 Hledání spojitostí	6
1.4 Večerníček za hranicemi	6
1.4.1 Prodej	9
1.5 Jak se tvoří večerníčky	9
1.5.1 Loutky	9
1.5.2 Kreslený film	10
1.6 Osobnosti večerníčků	11
1.6.1 „Strejda“ Václav Čtvrtek	11
1.6.2 Václav Bedřich	14
1.6.3 ...a jiní	15
1.6.4 Studia	16
1.7 Čtyřicet pět let večerníčků	17
1.7.1 Večerníčky let 1965-1980	17
1.7.2 Léta osmdesátá	19
1.7.3 Léta devadesátá	20
1.7.4 Nové tisíciletí i současnost	21
1.8 Večerníček kam dalekohled dohlédne	22

2	Televize vs. dobro vs. zlo	23
2.1	Socializace u televize a vliv	23
2.1.1	Rodiče vs. pořad vs. sledování.....	24
2.2	Dítě mezi dobrem, zlem a pohádkou.....	25
2.2.1	Přínos pro (předškolní) dítě.....	27
II. b/	Praktická část	29
3	Přípravy výzkumu	29
3.1	Výběr metod, prostředí, způsobů.....	29
3.2	Mateřské školy	30
3.2.1	MŠ Čtyřlístek + MŠ Čtyřlístek II.....	30
3.2.2	MŠ Kampánova.....	30
4	Výzkum	31
4.1	Stanovení hypotéz a struktury	31
4.2	Průběh výzkumu.....	32
4.2.1	MŠ Čtyřlístek I.....	32
4.2.2	MŠ Kampánova.....	35
4.2.3	MŠ Čtyřlístek II.	36
4.3	Výsledky výzkumu.....	38
4.4	Závěr výzkumu.....	41
III.	Závěr	42
IV.	Seznam použitých zdrojů.....	43
V.	Přílohová část	48

I. Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila téma večerníčku. Stejně jako velké množství lidí jsem i já „na“ večerníčcích vyrůstala a jsem si vědoma hlubokého odkazu, který ve mně zanechaly. Vztah k těmto krátkým podvečerním filmům mě přiměl zamyslet se nad širším kontextem.

Ačkoliv by se mohlo zdát, že za 45 let historie večerníčku, zejména po velkých oslavách v roce 2005, bylo už o chlupci s papírovou čepicí i pohádkách, které uvádí, řečeno vše, opak je pravdou. A právě vědomí neexistujícího uceleného popisu historie večerníčku mě přivedlo k zvolení tématu bakalářské práce: Vývoj večerníčku.

V úvodní teoretické části se pokusím podat celkový přehled vývoje večerníčku i prvků s ním souvisejících. Vzpomenu náměty, které pravidelné večerní televizní pohádce předcházely. Zmíním autory a osoby zasazující se po desítky let o svébytný koncept večerníčků. Neopomenu nastínit citění doby, kdy se převážná část oněch pohádek rodila. Závěrem kapitoly přednesu, do časových etap rozdělený, přehled stvořených večerníčků.

V následující části se budu snažit stručně uvést další témata s večerníčkem související: televizní diváctví, vliv televize, vliv pohádek i schopnost dětí orientovat se mezi dobrem a zlem právě za přispění pohádek. Tento oddíl práce považuji za spojující („přemostovací“) prvek mezi hlavní komponentou teoretickou a doplňujícím výzkumem, v němž se pokusím pomocí dotazování a hry mezi dětmi předškolního věku ověřit některé hypotézy o vlivu a možnostech večerníčků.

II. a/ Teoretická část

1 Historie večerníčků

Večerníček. Jeden z nejstarších, nejznámějších, k prodeji nejžádanějších a nejsledovanějších pořadů České, dříve Československé, televize. Sledovalo ho a stále sleduje několik generací diváků. Letošní rok oslaví 45 let datování svého vzniku. Za tu dobu bylo odvysíláno přes tři sta pohádkových seriálů. Pojďme se nyní podívat jaká byla jeho cesta.

1.1 Počátky

Inspirací pro Večerníček byl rozhlasový pořad *Dobrý večer, děti*, známější pod názvem *Hajaja* (podle autorské pohádky: Pohádkový skřítek Hajaja). Večerníček, v téměř stejné formě v jaké ho známe dnes, přišel v roce 1965. Idea večerní pohádky v televizi se ale začala formovat už roku 1963. Za prvního předchůdce večerníčků je považován pořad *Stříbrné zrcátko*. Jednalo se o nedělní podvečerní vysílání pohádek s nepravidelnou stopáží.¹ Na těžké začátky vzpomínala v rozhlasovém rozhovoru dlouholetá dramaturgyně večerníčků Marie Kšajtová: „*Ty poměry byly chudičké. Vysílalo se ze žižkovské sokolovny, kde byl k dispozici jeden stůl pro herce a židle pro loutkoherce, který byl pod stolem a měl maňáska v ruce. Tehdy poprvé to byla Jitka Frantová ... nakonec Jitka Frantová řekla Dobrou noc, děti. Takže tady vznikla předzvěst té známé znělky*“².

Loutkovým partnerem byl Jitce Frantové robot Emílek, jehož předobrazem byla malá série filmových grotesek o dobrosrdečném, kov pojídajícím *robotu Emilovi* a jeho přátelích, kteří společně prožívají humorné situace. Tento seriál byl ve

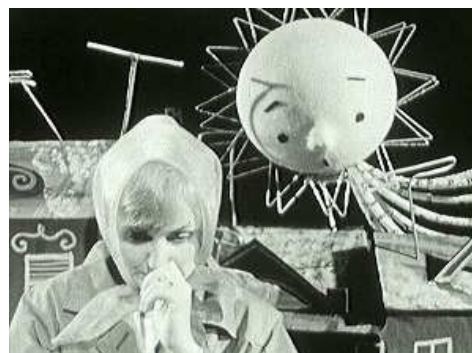
¹*Večerníček: Historie večerníčku.*

URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/program/vecernicek/historie.html>> [cit. 2010-03-03]

²*Začalo to stříbrným zrcátkem...* . URL:< <http://www.radio.cz/cz/clanek/70052>> [cit. 2010-03-03]

své době velmi oblíben. (Příklad epizod: Robot Emil na horách, Robot Emil bojuje proti špíně, Robot Emil v lázních aj.)³ Jitka Frantová s robotem Emílkem mluvila a vypravovala mu pohádku (podobný rys můžeme nalézt dnes například v pořadu Kouzelná školka). Vyprávění bylo často doprovázeno obrázkem či leporelem.

Večerníčkem se nedělní pohádka stala oficiálně 2. ledna roku 1965.⁴ Pod taktovkou režiséra Ludvíka Váni, za účasti Černého divadla a herečky Štěpánky Haničincové byla vysílána pohádka *Kluk a kometa* autorky Olgy Hejné. Příběh o setkání malého chlapce Petra s rozvernou a rozpustilou kometou, která se rozhodne pořídít si nový účes svého kadeřavého ohonu. Všechny protagonisty v tomto večerníčku ztvárnila právě zmíněná Štěpánka Haničincová (obr. 1). (obr. 1)

1.2 Zrození Večerníčka

Autorem jména *Večerníček* (obr. 2.), jakýmsi „duchovním otcem“ zároveň i prvním dramaturgem byl výtvarník, surrealista, básník a prozaik Milan Nápravník. V tuto chvíli je třeba podotknout, že k proslulosti večerníčků významně přispěla znělka. Večerníčkovská znělka, nejstarší znělka české televize a jedna z nejstarších televizních znělek v Evropě vznikla v létě roku 1965. Výtvarný počín Radka Pilaře, režie Václava Bedřicha, animace Antonína Bureše, hudba Ladislava Simona a hlas pětiletého Michala Citavého společně stvořili čtyřiceti pěti vteřinové dílo, které důvěrně znají generace diváků.

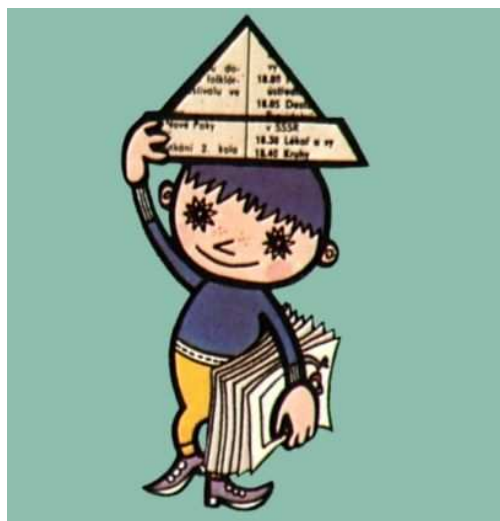
³*Večerníček: Robot Emil.* URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/program/vecernicek/historie.html>> [cit. 2010-03-03]

⁴*Večerníček: Historie večerníčku.*

URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/program/vecernicek/historie.html>> [cit. 2010-03-03]

1.2.1 Kdo je Večerníček

Drobný chlapec v modrém triku, žlutých kalhotách (původně černobílé provedení, kolorovaný od roku 1973), s z novin poskládanou čepicí na hlavě se nejprve sedmkrát zatočí, ukloní, smekne a řekne: „Dobry večer“. Následuje výstup po dvaceti schodech a vyhazování listů papírů (má se jednat o listy popsané pohádkami, na schodech jich upustí pět). Poté, za kolébavého pohybu korespondujícího

s hudbou a za stálého vypouštění listů, letí prostorem až dosedne na houpacího koně. Ten se posléze promění v autíčko. Večerníček tak jede v autíčku a nepřestává vyhazovat listy pohádek. Pak se i auto promění. V jednokolku. Na ní Večerníček obratně balancuje do doby, než vyhodí poslední jednadvacátý lístek, který symbolizuje pohádku daného dne. List se přiblíží, zvětší a objeví se nápis VEČERNÍČEK. Po odvysílané pohádce následuje ještě Večerníčkovro rozloučení, kdy se ukloní, popřeje dobrou noc a opět točením mizí zpět do říše pohádek.

Pro mnohé děti (do 2-3 let) je právě tato znělka na celém vysílání nejzásadnější. Je jim nejbližší a nejsrozumitelnější. Představuje pro ně rituál, postaven na běhu několika obrazů (sřídání dopravních prostředků), podmalován hudbou, celé v pozitivně vyznívajícím duchu.

1.2.2 Zajímavosti kolem Večerníčka

Veliká obliba Večerníčka s sebou přinesla i detailní zkoumání, kopie a obměny. Značné pozornosti se například těší jeho novinová čepice. Údajně byla nejprve z listů Rudého práva, dnes je to program ČT1 z 17. ledna 2005, jindy se uvádí básničky a říkanky.⁵

⁵Diestler, R., Večerníček, *Reflex* [online]. 2005, č. 44 [cit. 2010-03-03] Dostupné z < <http://www.reflex.cz/Clanek21694.html> >

Vlnu popularity vzešlou spíše z recese přineslo zpracování klasické znělky jako odstrašující případ nevhodně se chovajícího mladistvého (chůze po nezajištěných schodech bez zábradlí, nepozornost při řízení, netaktnost k životnímu prostředí odhazováním papírků a jiné). Večerníček také, jako mnohá jiná kvalitní hudební díla, unikl prstům „dýdžejů“ prahnoucích po nových remixech. Na druhou stranu má i známou rytmickou písničku o sobě samém, nazpívanou Karlem Černochem textem Pavla Žáka.⁶

I drobné změny, byť jen v počtu a umístění hvězdiček, či drobné grafické úpravy vyvolávaly a vyvolávají nevoli diváků.⁷ Nutno dodat, že v době moderních animací si Večerníček stále zachovává původní vzhled bez újmy na oblibě.

1.3 Vysílání

Vysílání z prvu nebylo každodenní, jak jsme na něj zvyklí dnes. Mezi léty 1965 až 1967 se vysílala večerní pohádka jen v neděli. Změna nastala v roce 1967, kdy k vysílacím dnům přibylo úterý a též čtvrtek. V šedesátém devátém roce se Večerníček prvně vysílá i během prázdnin. V roce 1970 je možné sledovat večerníčky čtyřikrát týdně: v úterý, čtvrtek, pátek a neděli. V roce 1971 se přidala k výčtu vysílacích dní středa a v roce 1972 pondělí. Zlomovým rokem každodenního, ale i barevného vysílání je rok 1973.

V osmdesátých letech minulého století byl večerníček vysílán dokonce dvakrát denně. Poprvé na druhém programu české televize, poté v několik let standartním čase 19.00 na ČT1. Mnozí autoři uvádějí, že kvalita vysílaného večerníčku měla vliv na sledovanost zpráv (vysílány po večerníčku).⁸ Dnes je večerníček uváděn v 18.45 na programu ČT1.

⁶Úryvek: „*Dříve než vám klesnou víčka těsně před spaním, uvidíte Večerníčka jak se uklání. Pokud vám není moc, dobrý večer, dobrou noc zamává čepičkou. Z kouzelných hromádek, hází lístky pohádek, maličkou ručičkou...*“ *Hudba: Večerníček*. URL:

< <http://hudba.hradiste.cz/index.asp?AKCE=DETAIL&ID=GNJIKNOVL> > [cit. 2010-03-03]

⁷KŠAJTOVÁ, M. *Velký příběh večerníčku*.

⁸Tamtéž

1.3.1 Hledání spojitostí

Ačkoli je Večerníček jedním z mála věcí, kterých se nedotkl vládnoucí režim, lidé rádi ve vysílaných dílech hledali vzkazky a jinotaje. Mnohdy často spíš pod příslovím: Přání otcem myšlenky. Ať už Loupežník Rumcajs (viz níže, kap. Václav Čtvrtek), nebo večerníčky vysílané ve významné dny byly diváky spojovány s představami „vyššího“ a „jiného“ smyslu (satiry).

Řádný XIV. sjezd komunistické strany v roce 1971 „doprovázel“ *Štaflík a Špagetka* v díle Jak si dělali zahrádku, sjezd XVI. se konal v době vysílání *Pohádek z mechu a kapradí* a mimo jiné *Křemílek a Vochoomůrka* v epizodě Jak pekli a upekli koláč.

Absurdity ze stran „pohlavárů“ zmiňuje i dlouholetá dramaturgyně večerníčků Marije Kšajtová: „*Když zemřel Brežněv, kontroloval se v projekci jeden zdánlivě neškodný večerníček. Už se ukazovalo, že je všechno 'v pořádku', když vypravěčka v pohádce zvolala: 'Ty rachejtle, ty patříš do starýho železa!' Takový večerníček nepřicházel v tu dobu vůbec v úvahu.*“⁹ Krásný dvojsmysl lze nalézt ve vysílání 17. listopadu 1989 kdy běžel Slovenský seriál *Pásli ovce valaši*, konkrétně díl: Jak se Jura s Ondrou dali na zboj. A takto bychom jistě mohli pokračovat.

V historii vysílání večerníčků nenalezneme příliš trhlin. Ovšem výše zmíněná smrt Leonida Brežněva, přesněji pohřeb 15. 11. 1982, nikdy nerušené pásmo přetrhla.

1.4 Večerníček za hranicemi

Unikátnost českých večerníčků je nesporná, nelze však nezmínit televizní svět podobný večerníčkům, existující za hranicemi České republiky.

⁹KŠAJTOVÁ, M. *Velký příběh večerníčku*.s. 52

Slovensko

Zejména Slovensko se může pyšnit stejně bohatou historií týkající se večerníčků, počínaje znělkou. Slovenské večerníčky, od roku 1977¹⁰ v barevné podobě, uvadí staříčkový bača s psíkem. Za zvuku jemné hudby Jaroslava Celby vychází dědeček z chaloupky, v ruce drží lucernu a pastýřskou hůl. Vyjde ke stromu, vyčká na svého psíka, který do té doby odpočíval v boudě, společně odchází na kopec rozsvěcet hvězdy. Poté následuje večerníčková pohádka a (zrovna jako v případě Večerníčka) rozloučení na stejné motivy jako úvod- zhasnutí hvězd a odchod do chaloupky. Zvláštností této znělky je její variabilita, přicházející se změnami ročního období.¹¹

Kromě československých (společně tvořených v československé televizi) a českých večerníčků, mají slovenští sousedé i rize slovenské večerníčky. Mezi nejoblíbenější spadají pohádky série *Pásli ovce valaši*, aneb *Matko a Kubko*, vyprávějící příběhy dvou pastýřů, dále *Slimák Maťo a škriatok Klinček* (100 dílů), *A je to!* (původní slovenská tvorba, později autorská práva prodána Zlínským studiím, roku 1989 v Čechách přejmenován na: *Pat a Mat*), *Puf a Muf* či *Jurošík*. I výrazná znělka a zájem o život dědečka mimo znělku neuniknul dětským touhám, které autoři (Ján Pavlovič, režie Ladislav Čapek) naplnili 28 dílným seriálem *V chlúpke a za chalúpkou*, vyprávějícím právě o životě dědečka přes den. V současné době se slovenská animovaná tvorba potýká s krizí, zejména z finančních důvodů.

Polsko

Polské děti a dospělí mají svoji *Dobronocanku*, které kraluje seriál *Bolek a Lolek*. V Polsku byla odvysílána i celá řada českých večerníčků.

¹⁰Před tím, od roku 1966 černobílá úvodní znělka začínala rozsvěcováním a zhasínáním světel v městečku, mezi léty 1971-1976, stále černobíle, vyskakovali z košíku panáček a rozsvěcovali lampy. *Sme.sk: Večerníček si nedáme.Slovenský aj český večerníček oslavuje 40. Výročie.* URL: <<http://www.sme.sk/c/2379515/vecernicek-si-nedame-slovensky-aj-cesky-vecernicek-oslavuje-40-vyrocie.html>> [cit. 2010-02-20]

¹¹Zatímco v zimě je krajina pokrytá sněhem a stařík má na sobě huňatý kabát, na jaře obléká dědeček svrchník výrazně kratší a rozkvetle strom před chalupou, léto je ve znamení zelené trávy, dozrávajících plodů jabloně i kvetoucích kytěk před stavením. Podzimní verze je v šedivějších odstínech a stromu před chalupou opadává listí.

Švédsko

Ve Švédsku se můžeme setkat s *Bolibompou*, postavičkou jež provází televizní pohádkové pásmo.

Německo

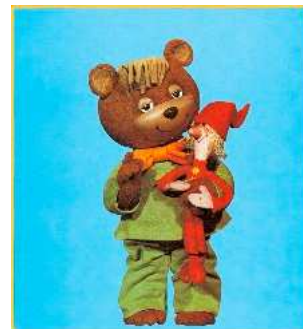
Němečtí sousedé mají svého skřítko *Sandmännchena* - písečného mužíka. Původně zlá postavička, sypanící dětem, co nechtěli spát, písek do očí, se ve 20. století proměnila na hodného skřítko. V televizním vysílání provází dětské pásmo pohádek, nejprve v nějaké účinkuje a poté se na další kouká spolu s dětmi¹². Tento styl i pořad se promítá též do sousedního Rakouska.

Slovinsko

Slovinsko nemá natolik ucelený koncept vysílání. Večer je přenášena pohádka (často i z české tvorby) a to tak, že jeden den to může být například Krteček a druhý den už něco jiného. (Nedbá úplně na seriálovou návaznost).

Maďarsko

V Maďarsku vítá děti před večerní televizní pohádkou *Esti mese* (Večerní pohádka, uváděná od roku 1964) medvídek *TV Maci* (obr. 3.). Ten si nejdříve uklidí pokojík, vyčistí zuby, sedne si do křesla a čeká na pohádku. Po pohádce jde do postele a popřeje dětem dobru noc.

(obr. 3.)

Výčtem bychom mohli pokračovat po dalších státech Evropy i světa. Pýchou však zůstává, že česká pohádková tvorba se dostala do podvědomí mnoha zahraničních dětských televizních relací a dodnes v něm zůstává.

¹²*Dobry večer. Dobrou noc.* URL:< http://www.radiotv.cz/p_tv/t_program/dobr-veer-dobrou-noc/> [cit. 2010-02-20]

1.4.1 Prodej

Jak již bylo uvedeno výše, český Večerníček je žádaným a ceněným vývozním artiklem. České večerníčkové postavy jsou známy v Číně, Japonsku, severovýchodních zemích, Malajsii, Pakistánu, Kanadě, Turecku a mnoha dalších (i výše zmíněných) zemích světa. Jedná se zejména o starší večerníčky a největší zájem patřil těm, kde se nemluví, neboť tak odpadá problematika dabingu (př.: *Koulelo se jablíčko, Štaflík a Špagetka*).

Ovšem s další tvorbou přicházely další možnosti prodeje. Mezi oblíbené stálice pro cesty do světa patří *Pohádky z mechu a kapradí, Jája a Pája, Rumcajs*; z největších třeba *Méd'ové* Václava Chaloupka.¹³

1.5 Jak se tvoří večerníčky

Večerníček byl (a stále je) vytvářen různými technikami. K počátkům patří zejména koncept živého herce ve studiu, loutky, čtené pohádky doprovázené obrázky nebo černé divadlo. Toto pojetí vycházelo ze začátečních nedostatečných finančních prostředků.¹⁴ Později večerníček využívá mnohé postupy tvorby, v drtivé většině (vyjímku nalézáme jen u *Krkonošských pohádek* a živých zvířecích herců Václava Chaloupka) se jedná o animované filmy¹⁵ („*Ba dokonce je možno říci, že u dětí předškolního věku mají animované filmy vyšší oblibu.*“¹⁶), navazující na českou animátorskou tradici. Dnes do animované tvorby infiltruje i počítačová animace.

1.5.1 Loutky

Loutkový film patří k základům animace. Realizuje se na ploše nebo v prostoru, podle toho jej dělíme na klasický (pracuje s trojrozměrnou loutkou

¹³KŠAJTOVÁ, M. *Velký příběh večerníčku*

¹⁴KŠAJTOVÁ, M. *Velký příběh večerníčku*

¹⁵Animovaný film= princip filmového triku, využívá nedokonalosti oka, vzniká spojením rozfázované kresby (obrazu), hezky vystihující francouzský výraz: *le dessin animé*=oživené kresby. Urc, R. *Animovaný film*

¹⁶JANOUSKOVÁ- FOLTÝNOVÁ, J. *Začlenění filmu do předškolní výchovy v rámci systému mládež a kultura*, s.43

v dekoraci) a ploškový (vyřezávané předměty z různého materiálu, př.: *Pohádky o mašinkách, O Dášence, Zvířátka pana Krbce* aj.), který v sobě zahrnuje film reliéfní a papírkový i celou řadu kombinovaných technik. Základním principem loutkového filmu je trojrozměrnost oživovaných předmětů (loutek), dekorací, rekvizit a prostředí.¹⁷

Prvním loutkovým večerníčkem a jedním z prvních vůbec byli *Broučci* autora Jana Krafiáta. Podle scénáře Anny Juráskové je natočila režisérka Libuše Koutná, premiéru měl roku 1967 a okamžitě si získal diváky i kritiky pro jedinečné výtvarné zpracování, v té době černobílé. Libuše Koutná pomocí loutek vytvořila celou řadu dalších večerníčků, pro příklad uvedu *O vepříku a kúzleti* či známý *Spejbl a Hurvínek*. Z dalších loutkových večerníčků můžeme jmenovat *Jája a Pája* (obr. 4.), *A je to!*, z novodobějších *Krysáci*. (obr. 4.)

1.5.2 Kreslený film

Kreslený film vychází z grafické kresby a existuje celá řada technik a jejich kombinací pro vznik kresleného filmu (vychází z výtvarných technik: malba na sklo, koláže, techniky suché jehly aj.). Základní je technika kresby na ultrafánové fólie či speciální technika kresby přímo na filmový pás.¹⁸

K prvním kresleným seriálům (poprvé odvysílán v roce 1967) patří Čtvrtkův příběh *O loupežníku Rumcajsovi* v režii Ladislava Čapka. Výtvarníkem byl (výtvarník Večerníčka) Radek Pilař. Dále můžeme zmínit *Vodník Česílko, Pohádky z mechu a kapradí, Maková panenka* a mnohé další, více či méně známé a oblíbené.

¹⁷URC, R. *Animovaný film*

¹⁸URC, R. *Animovaný film*

„Ti co stáli u zrodu televizních pohádek ... nepočítali jen s pohádkou klasickou a lidovou, ale i s příběhy z reálného života obohaceného fantazií, nadsázkou a kouzlem. Právě to je charakteristické pro animované večerníčky.“¹⁹

1.6 Osobnosti večerníčků

Kolem večerníčků se pohybovala celá řada pro ně zásadních a významných osobností. Množství scénaristů, animátorů, autorů, režisérů, hudebníků, dramaturgů, herců propůjčujících hlas, producentů aj. Jejich výčet by tvořil samostatnou práci, ne-li knihu. Dovolím si zúžit výběr a zmínit některé z těchto výjimečných osobností blíže (jiné pak okrajově v celé práci).

1.6.1 „Strejda“ Václav Čtvrtek

K zcela jedinečným osobnostem na poli dětské literární tvorby, která se díky šťastným okolnostem nakonec promítla i ve večerníčkách, patří Václav Čtvrtek.

Narodil se 4. 4. 1911 v Praze v rodině úředníka. (Původním jménem Cafourek, ale roku 1959 začal používat pseudonym Čtvrtek, údajně podle jeho narození- čtvrtého, čtvrtý=Čtvrtek)²⁰ Téměř celou druhou světovou válku prožil s matkou a bratrem v poklidu u dědečka v Jičíně. Snad právě tyto prožitky a „...a vzpomínky na krásné město a dětství se mu vryly hluboko do paměti a vynořily se až po letech v pohádkách.“²¹

Byl třikrát ženatý. První žena zemřela na rakovinu spolu s jeho synem (zůstala mu dcera). Druhá žena-Vlasta (spolupráce v rozhlase) se o něj starala během jeho rakoviny, nakonec sama podlehla zákeřné nemoci, poslední třetí žena- Jarmila mu stála po boku během jeho nejplodnějšího období.

Po vystudování obecné školy a následně gymnázia v Bubenči vyhověl Václav Čtvrtek přání otce a místo přírodních věd začal studium na právnické fakultě, které

¹⁹KŠAJTOVÁ, M. *Velký příběh večerníčku*. s. 9

²⁰BÍLKOVÁ, E. *Okolo Řáholce*

²¹ŠEJNOHOVÁ, L. *Václav Čtvrtek*, s. 3

však nedokončil. Právě v době studií vznikají jeho první literární pokusy (za rok 1946 napsal 155 krátkých pohádek)²². (Z prvních: pod pseudonymem *Brvenca* přispíval do *Studentského časopisu*, poté (rok 1940) pod pseudonymem *Hugo Prattler* sepsal humoristický román pro dospělé s názvem *Whitehors a dítě s pihou*, který byl vydán v Praze nakladatelstvím Vilímek)²³ Po studiu se dlouhá léta živil jako účetní (Cheb, Praha) a postupně navazoval kontakt s dětskými časopisy (*Vlaštovička*, *Sedmihlásek*) a následně s rozhlasem (zde získává familiární přezdívku „Strejda Čtvrtek“). V rozhlase nastupuje roku 1949 jako redaktor pohádkových pořadů, později se stal vedoucím redaktorem vysílání pro školy a redaktorem vysílání vědy a techniky pro mládež. Vytvořil celkovou strukturu rozhlasových pohádek, která je dodnes ceněná a využívaná (ve své době (60. léta) mnohokrát ohodnocený nejrůznějšími cenami)²⁴

Jak bylo výše zmíněno, Čtvrtkovo nejplodnější období přichází v 60. letech minulého století (po úspěšné operaci, kdy dostal šanci na „druhý život“²⁵). Je spojeno se zámek Dobříš a městem Jičín s jeho okolím. Proč právě zámek Dobříš? Tato jedinečná rokoková stavba od roku 1945 až do roku 1989 (kdy byla v restituci navracena původním majitelům Colloredo-Mansfeld) sloužila Syndikátu českých spisovatelů²⁶ a stala se na několik let i Čtvrtkovým sídlem a domovem. Kromě samotného zámku přiléhá k panství francouzský park, anglický park a nad rybníkem (dobře viditelný z francouzských zahrad) hrad Vargač. A všechna tato místa (anglický park s mohutnými stromy obzvláště) se postupně stala imaginárním domovem mnohých Čtvrtkových postav. Čtvrtek sám se během svého pobytu na Dobříši často v oněch parcích procházel. Od dětství inklinoval k přírodě a dobříšské parky mu učarovaly. Sám říkaval, jak u potoků a rybníčků vídá všechny víly a

²²*Příběhy slavných: 23. 12. 2009-iVysílání* [on-line].

URL:< <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/409235100211004-pribehy-slavnych/>> [cit. 2010-02-15]

²³ ŠEJNOHOVÁ, L. *Václav Čtvrtek*

²⁴*Příběhy slavných: 23. 12. 2009-iVysílání* [on-line].

URL:< <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/409235100211004-pribehy-slavnych/>> [cit. 2010-02-15]

²⁵Tamtéž

²⁶Literární spolek fungující mezi léty 1918-1949, administrativně nahrazen Svazem československých/českých pisovatelů. Slovník české literatury: Svaz českých spisovatelů(1). URL: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1371>[cit. 2010-02-15]

vodníky ze svých pohádek.²⁷ (Např.: Vodník Česílko jako první dílo zpracováno pro televizní večerníček) Podle Čtvrťka dokonce i Křemílek a Vochoomůrka bydleli u zámecké zdi a Čtvrtek „jejich obydlíčko“ rád ukazoval. Čtvrťkovi přátelé byli mnohdy přesvědčeni, že Čtvrtek sám ony pohádky žije a věří v ně.

Druhým výrazným místem ovlivňujícím Čtvrťkovu tvorbu byl Jičín, pro již zmíněné vzpomínky na bezstarostné dětství, pro krásu města i okolí. Zde je nutné uvést, že k nejslavnější Čtvrťkově postavičce Rumcajs, výrazně přispělo vyprávění Čtvrťkova dědečka o loupežnících a později i vyprávění Čtvrťkova otce o Ševci Kramflekovi.²⁸ Spojení těchto příběhů, zasazených do Jičínska dalo vzniknout lupežníku-ševci Rumcajsovi (Večerníček podle knihy Rumcajs byl prvně vysílán na přelomu let 1967 a 1968, sledován celými rodinami, neboť krom sympatičnosti pro děti, učaroval zejména dospělým rázným a nebojácným charakterem a v mnohém tak vystihoval cítění doby.²⁹).

Čtvrťkova tvorba je převážně literární. Ráda bych tedy před závěrem zmínila specifický Čtvrťkův jazyk, který upoutá v jeho knihách (později některé převedeny na televizní obrazovky prostřednictvím večerníčku) na první pohled/poslech a který je zejména dětem sympatický a blízký. Jsou to krátké věty, lehké archaismy, náznaky a citoslovce, největší důraz je kladen na sloveso. Další stránkou jazykového projevu jsou jména. „*Jsou většinou zhutnělou charakteristikou hrdinů, a to jak jejich fyzické podoby, tak i jejich charakterových vlastností. Podle jména bezpečně poznáme zastánce dobra a poctivosti a jména prozradí toho, kdo je ke škodě a zlu.*“³⁰ Pro příklad: myška *Filipka*, chalupník *Došek*, skřítek *Tancibůrek*, vodník *Česílko*, rychtář *Fištula* či třeba hajný *Robátko* nebo zlý vodník *Kebule*. Díky této jedinečné hře s jazykem, byla většina z Čtvrťkových děl obtížně překladatelná. Nakonec ale zdařilé překlady existují v mnoha světových jazycích, včetně japonštiny. (Po nabídce spolupráce s televizí, kterou přijal až na podruhé (když mu bylo nabídnuto, že jeho

²⁷ *Příběhy slavných: 23. 12. 2009-iVysílání* [on-line]. URL:< <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/409235100211004-pribehy-slavnych/> > [cit. 2010-02-15]

²⁸ *Příběhy slavných: 23.12.2009-iVysílání* [on-line].

URL:< <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/409235100211004-pribehy-slavnych/> > [cit. 2010-02-15]

²⁹ Tamtéž

³⁰ ŠEJNOHOVÁ, L. *Václav Čtvrtek*, s.8

postavy mouhou vidět lidé tak jak si je on sám představuje a mohou pro mnohé ožít) odmítl sám psát scénáře. Hotové pouze kontroloval)³¹

Čtvrtek byl mistrem ve vypravěčském oboru. Klouobil fantasii s jemným humorem, lidovou jadrností i poetičností. Velmi dobře rozuměl dětem, dokázal se do jejich světa ponořit a přinést jim na stránkách papíru příběhy, po kterých toužily a které pro ně byly sympatické, srozumitelné, zábavné i napínavé. Získal množství literárních cen (Rakouskou státní cenu, Zlatý máj, cenu Marie Majerové aj.), kniha Rumcajs byla zapsána na čestnou listinu H.CH. Andersena. Pomohl ke zrodu nejslavnějších večerníčků. V roce 1975 byl jmenován zasloužilým umělcem, rok na to, 6.listopadu, umírá.

„Já chci ve svých pohádkách povědět, že člověk nemá nikdy žádnou situaci pokládat za neřešitelnou. Pohádkový příběh proběhne leckdy zdánlivě snadno, protože v pohádce je možné všechno, jenže síly zla, proti kterým bojuje dobro, jsou tu ještě větší a zřetelnější než v životě. Proto bych chtěl, aby lidé, čtouce pohádky, se tou četbou posilovali pro nepohádkový život ...“³²

Některá ze Čtvrtkových děl: *Rumcajs, Cesty formana Šejtročka, Křemílek a Vochomůrka, O Makové panence a motýlu Emanuelovi, Říkání o víle Amálce, Jak ševci zvedli vojnu pro červenou sukni, O hajném Robátkovi a jelenu Větrníkovi.*

1.6.2 Václav Bedřich

Druhým mužem, jehož dílo bych ráda blíže zmínila, je režisér Vaclav Bedřich (obr.5.). Narodil se 28. srpna v roce 1918 v Příbrami. Již v dětství byl zdatným výtvarníkem. Během 2. Světové války začal pracovat v AFITu (Atelier filmového triku³³). Nejprve jako animátor. Stál u zrodu kolébky mnoha českých animovaných filmů- studia Bratři v triku. Zde úzce spolupracoval s Jiřím Trnkou.³⁴

³¹ *Příběhy slavných: 23.12.2009-iVysílání [on-line]. URL:<
http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/409235100211004-pribehy-slavnych/> [cit. 2010-02-15]*

³² ŠEJNOHOVÁ, L. *Václav Čtvrtek, s.9*

³³ „V době Protektorátu Čechy a Morava zřídili v Praze německé úřady v roce 1940 studio kresleného filmu v původně malém českém studiu AFIT (Ateliéru filmového triku), specializovaném na výrobu

(obr. 5.)

Zlom nastal v 50. letech minulého století, kdy začíná režírovat a stává se mistrem ve svém oboru. Nejčastěji inklinuje ke kreslenému filmu, za svou dlouhou kariéru vyzkoušel ale i jiné animátorské techniky. Byl proslulý jako „spolupracovník“.

S mnoha profesními kolegy vytvořil týmy z nichž vzházely perly animované tvorby (s Radkem Pilařem *Písnička pro sklíčka* (1967), s Vladimírem Jiránkem *Pivo přes ulici* (1974) aj., s výtvarníkem Miroslavem Štěpánkem *Čtyřicet dědečků* (1962) a mnohé, mnohé další)³⁵. Za celý život natočil 358 filmů, z nichž celá řada byla oceněna slavnými světovými i českými cenami.

Do režisérské „večerníčkové“ tvorby se Václav Bedřich zapsal rozkošnou vílou stvořenou z mlhy (autora Václava Čtvrťka)- *Povídání o víle Amálce, Psím životem*, známým spíše jako *Štaflík a Špagetka*, neuvěřitelnými dobrodružstvími velkého psa *Maxipsa Fíka* či *Zvířátka pana Krbce*. I *Bob a Bobek*, dva králíci žijící v klobouku kouzelníka Pokustóna a celá řada dalších patří do tohoto výčtu, včetně zmiňované znělky a první pohádky *O televizním strašidylku*. Také se podílel na tvorbě jednoho z prvních kreslených večerníčků: *Pohádky ovčí babičky*. Do studií animovaného filmu přivedl řadu výtvarníků, jako byli Václav Sivka, Vladimír Renčín, Adolf Born, Vladimír Jiránek nebo Cyril Bouda.

Pan Režisér zemřel 7. března roku 2009 ve věku 90 let, zanechal však po sobě animovanou, nesmrtelnou a nesmazatelnou stopu.

1.6.3 ...a jiní

Jak bylo výše uvedeno za dlouhou historií večerníčků stojí i dlouhá řada jmen. Kromě Václava Čtvrťka, který ovlivnil celou českou pohádkovou tvorbu a režiséra Bedřicha, je to třeba zasloužilý umělec výtvarník Zdeněk Smetana

titulků, grafů a kreslených triků. Vedení studia bylo svěřeno Rakušanu Richardu Dillenzovi, který zahájil práci na ambiciózním projektu, dlouhometrážní kreslené opeře ORFEUS A EURYDIKA. Jako kreslíři pracovali ve studiu převážně maturanti a studenti právě uzavřených vysokých škol“. NFA: Úvod do českého animovaného filmu. URL: <<http://www.nfa.cz/uvod-do-ceskeho-animovaneho-filmu.html>> [cit. 2010-02-16]

³⁴ULVER, S. *Animace a doba*

³⁵DUTKA, E. *Scénaristika animovaného filmu/Minimum z historie české animace*

s večerníčkem spjatý *Rákosníčkem*, *Kubulou a Kubou Kubikulou*, *Malou čarodějnici*, *Pohádkami z mechu a kapradí* a dalšími (za život více než 400 animovaných filmů). Výše uváděný všestranný výtvarník Radek Pilař také nezůstal jen u znělky večerníčku, podílel se na loupežníku *Rumcajsovi* i loupežnickém synku *Cipískovi*. Dále dvojice Macourek – Born přinesla večerníčku námět a výtvarné zpracování *Macha a Šebestové* nebo třeba *Žofka a spol.* Scénaristka Anna Jurásková, pracující zejména na scénářích podle děl Václava Čtvrtka, Milan Nápravník stojící nejen u zrodu *Večerníčka* ale i dalších děl. František Nepil, autor *Domečku u tří kořat* nebo *Štuclinky a Zachumlánka*. Režisérka Libuše Koutná režírující například *Broučci*, *Káťa a Škubánek*, *Míša Kulička*, *Na návštěvě u Spejbla a Hurvínka*, *O vepříku a kůzleti*, *Příběhy včelích medvídků* aj. . Břetislav Pojar, výtvarník a režisér stojící za *Dášenkou* nebo *Pojďte pane, budeme si hrát*. Hlas propůjčující Jiřina Bohdalová (*Pohádky z mechu a kapradí*, *Rákosníček*), Petr Nárožný (*Mach a Šebestová*) Karel Höger (*Rumcajs*, *O Mikešovi*) a další. Tento výčet by mohl pokračovat na nesčetných stranách.³⁶ Poslední jméno, které zmíním, je dlouholetá (29 let) dramaturgyně *Marie Kšajtová*, která mimo jiné napsala i vzpomínkovou knihu *Velký příběh Večerníčku*.

1.6.4 Studia

Na výrobě se podílela i řada studií, kde výše vzpomenutí a další lidé tvořili a realizovali svá díla. Krom několikrát uvedeného studia *Bratři v Triku* (znak 1.), to bylo dále třeba experimentální studio v Michli, Zlínské (dříve Gottwaldovské) studio. Menší studia byla v období tzv. normalizace sloučena do *studia Krátkého filmu*, kde probíhala většina výroby, stejně jako v studiu *Prometheus* v Ostravě. Všechna televizní studia pak spadala pod tzv. HRVDM³⁷. Loutková studia (pražská) se sdružila pod jméno *Studio Jiřího Trnky* (na památku jednomu z největších českých animátorů, dnes sloužící hlavně studentům FAMU). Po revoluci, na začátku 90. let vzniklo velké množství nových soukromých studií.

(znak 1.)

³⁶*Večerníček: Tvůrci večerníčků*. URL: <http://www.ceskatelevize.cz/program/vecernicek/jaksedela_tvurci.html> [cit. 2010-02-16]

³⁷Hlavní redakce vysílání pro děti a mládež

1.7 Čtyřicet pět let večerníčků

1.7.1 Večerníčky let 1965-1980

První večerníček, jež byl uveden s dnes známou úvodní znělkou byla pohádka *O televizním strašidýlku* v režii Václava Bedřicha. Stalo se tak v září roku 1965. Pohádka vyprávěla o strašidýlku, které zlobí na televizních anténách, čímž ruší obraz v televizorech. Ztvárnění pohádky bylo provedeno kombinací kreslené animace a fotek. Nad výrobou tehdy bděla Zdenka Deitchová, produkční Krátkého filmu studia Bratři v triku (jako produkční se podílela na celé řadě níže detailně zmíněných večerníčků, pro příklad: *Maková panenka*, *Krteček*, *Maxipes Fík*).

Statut nejstaršího kresleného seriálu (premiéra 19. 10. 1967) je přidělován *Pohádkám ovčí babičky* v režii Václava Bedřicha pod záštitou studia Bratři v triku. Třináct černobílých filmů výtvarně zpracovaných Bohumilem Šiškou se scénářem Dagmar Spanlangové namluvila Jiřina Bohdalová. Následoval kreslený seriál *O loupežníku Rumcajsovi* (obr. 6.), na motivy Václava Čtvrťka a výtvarné práce Radka Pilaře jej natočil Ladislav Čapek. Premiéra tehdy černobílého seriálu se konala 5. listopadu 1967. Bývalý jičínský švec si rázem našel u diváků velkou oblibu, seriál má (po postupných dotáčeních) 39 dílů plus jednu sérii *O loupežnickém synku Cipískovi*.

(obr. 6.)

K výčtu nejstarší tvorby nelze nepřidat *Broučky*, jeden z nejslavnějších loutkových seriálů v režii Libuše Koutné. Výtvarné zpracování náleželo Zdeňkovi Podhůorskému, scénář Anně Juráskové. Černobílé zpracování, loutky vedené loutkoherci, často viditelné bílé nitě a hlasy slavných herců (Marvan, Höger, Smolík aj.) vykreslují seriál, který, ač byl oblíben, nebyl často vysílán vzhledem k politickým poměrům v zemi („státní moc...jejich nevinné modlitbičky nedovolila ...

nelíbila se jejich pokora a odevzdanost osudu.“³⁸). Světlo světa spatřuje také *O vepříku a kůzleti, O Gulíkovi a Jepince* a *Pohádky z mechu a kapradí*. Všechny námětem Václava Čtvrtka. Podobu dvou skřítkům z pařezové chaloupky, Vochomůrkovi a Křemílkovi, dal Zdeněk Smetana.

Do hry od začátku vstupovaly (a stále vstupují) snahy zpracovat českou i zahraniční dětskou literaturu. „*Autorská práva se tehdy kupovala snadno, lacino a na dlouhá léta.*“³⁹ Kromě zmíněného Václava Čtvrtka či Jana Karafiáta tu byli Ladova *Chytrá kmotra liška, Mikeš* nebo *Bubáci a hastrmani*, Čapkova *Dášenska, Putování za Švestkovou vůni* Ludvíka Aškenaziho, Nezvalova *Anička skřítek a slaměný Hubert* či poezie básníků Hrubína, Nezvala a dalších.

Jsou však vysílány i série pohádek různých národů: Severské pohádky, Kavkazské pohádky, Anglické, Indiánské, Vietnamské, Srbské a další. Mnohé zahraniční pohádky se stávají velmi oblíbenými, jako *Pes Filipes a spol., Klaun Kiri, Bolek a Lolek, Tom a Jerry, Jen počkej, zajíci, Méd'a Béd'a* aj.

Z české produkce let sedmdesátých vystávají *Štaflík a Špagetka, Na návštěvě u Spejbla a Hurvínka* (1972, režie Libuše Koutná, masová obliba- „zlidovění“, dnes vlastní divadlo) *O klukovi z plakátu, Maková panenka, Kluci pozor, červená, O vodníku Česílkovi, O krtkovi*⁴⁰, dále také pokračování již existujících seriálů např.: *Pohádky z mechu a kapradí, Rumcajs* a řada dalších.

(obr. 7.)

V roce 1974 vzniká jediný celohraný seriál *Krakonošské pohádky* (obr. 7.). Pán hor Krakonoš (František Peterka), hamižný statkář Trautenberk (Ilja Prachař), Anče (Hana

³⁸Smátalová, P., Večerníček: Dříve než vám klesnou víčka, *Instinkt* [online]. 2010, č. 6 [cit. 2010-02-16] Dostupné z

< http://instinkt.tyden.cz/rubriky/osud/vecernicek-drive-nez-vam-klesnou-vicka_24944.html >

³⁹KŠAJTOVÁ, M. *Velký příběh večerníčku*.s. 32

⁴⁰Světově proslulá animovaná postavička Krtečka animátora a režiséra Zdeňka Milera spatřila světlo světa roku 1956 v pohádce *Jak krtěk ke kalotkám přišel*, okamžitá obliba diváků si vyžádala čtyřicetidílný seriál i tři půlhodinové filmy.

Maciuchová), Kuba (Jaroslav Satoranský), Hajnej (Zdeněk Řehoř) a repliky, které zlidověly (*Himl-hergot-donrvetr-krumcajs-element...!Nestát, nekoukat, nedivit se!*⁴¹ *To kyselo je moc kyselé! ... Ten bramborák je moc bramborovej*⁴²). Krkonošské pohádky také vyhrály anketu vyhlášenou Českou televizí v roce 2005 o nejoblíbenější večerníček.

Sedmdesátá léta můžeme nazvat nejplodnějším obdobím v oblasti večerníčků. Většina pohádek, které dnes znají děti i dospělí, a mnohé z nich lze nazývat klasickými, vznikla právě v této době. Jejich výčet by byl rozsáhlý, zmíním alespoň (k již výše uvedeným) *Říkání o víle Amálce*, *Maxipes Fík*, *O zvířátkách pana Krbce*, *Rákosníček* (obr. 8.), *Pojďte pane, budeme si hrát* (užití poloplastických loutek⁴³), *Sazinka*, *Neznámkovy příhody*, *O hajném Robátkovi a jelenu Větrníkovi*, *Bob a Bobek*, *králíci z klobouku*⁴⁴ „s bujarým a sympatickým humorem“⁴⁵ a řada dalších.

(obr. 8.)

Tato zlatá éra, jak si ji dovoluji osobně nazvat, připravila, přes své krkolomné začátky „úrodnou půdu“ k velkovýrobě krátkých večerníčkových animovaných filmů.

1.7.2 Léta osmdesátá

Toto období navazuje na slávu let předchozích, vznikají zejména pokračování mnohých, již slavných, seriálových pohádek. Není však opomíjena ani tvorba nová.

⁴¹Krkonošské pohádky: Jak Trautenberk lovil v krkonošově revíru

⁴²Krkonošské pohádky: Jak Kuba utekl ke Krakonošovi

⁴³ULVER, S. *Animace a doba*

⁴⁴Autor Jiří Šebánek stál mimo to i u zrodu Divadla Jára Cimrmana (autor rozhlasového vyslání Vinárna U Pavouka). KŠAJTOVÁ, M. *Velký příběh večerníčku*

⁴⁵KŠAJTOVÁ, M. *Velký příběh večerníčku*

Z význačných děl této doby bych ráda zmínila premiéru z roku 1980 *Kosí bratři* (jeden za osmnáct a druhý bez dvou za dvacet), pohádku o holčičce a pejskovi s hlasem Jitky Molavcové *Káťa a Škubánek*⁴⁶, žáky 3.B autora Miloše Macourka a výtvarného pera Adolfa Borna *Mach a Šebestová* (ti se i se svým utrženým sluchátkem a psem Jonatánem dočkali hraného filmového zpracování (2001)), či Brumdu a Čmeldu, kteří musí být do pěti u maminky v doupěti v *Příbězích včelích medvídků* režisérky Libuše Koutné. *O cvrčkovi, Kubula a Kuba Kubikula, Autíčko s červeným srdcem, Jája a Pája, Malá čarodějnice, O človíčkovi, Pohádky o mašinkách, O Kubovi a Stázině, Koulelo se jablíčko, Žofka a spol. .* Z méně známých *Zvonky* Jaroslava Bočka, které se dočkali pouze jediného vysílání (březen/1984)⁴⁷, *Z klokaní kapsy, Kluci a hvězda, Čajda a obřísko aj.*

Toto desetiletí se ve večerníčkové animované tvorbě vyznačuje zejména zlepšováním, používáním nových, ale i navazování na staré a úspěšné techniky.

1.7.3 Léta devadesátá

Revoluce roku 1989 s sebou sice nepřinesla zásadní revoluci ve tvorbě večerníčků, přinesla uvolnění, možnosti nových technik i větších zahraničních vlivů. Vysílací harmonogram stále nabízel starší, známé a oblíbené večerníčkovské hrdiny, tvůrci vytvářeli i nové.

Vilík ucho sem, ucho tam, Cesty formana Šejtročka, Království květin s premiérou v zimě roku 1993 (s herečkou Lucií Vondráčkovou), *Pozor, bonbón.* Rok 1993 uvedl i premiéru námětu Karla Poláčka v režii Jaroslavy Havettové, dílo oceněné několika mezinárodními cenami, *Z deníku žáka III.B aneb Edudant a Francimor.* Hlas tomuto dílu propůjčil Milan Šteindler, který dokreslil množství gagů. Tento večerníček je označován spíše jako rodinný, neboť pro malé děti není pro rychlost tempa a specifický humor zcela vhodný a pochopitelný. Z inovačních

⁴⁶Tato pohádka poté vycházela dlouhá léta v komiksové podobě v časopise Čtyřlístek.(pozn. autorky)

⁴⁷KŠAJTOVÁ, M. *Velký příběh večerníčku*

prací zmíním nové vytvoření *Broučků*. Režisérská práce Vlasty Pospíšilové a výtvarný počín Jitky Walterové si odbyly televizní premiéru roku 1995.

Konec devadesátých let můžeme dokreslit Ladovými *Bubáky a Hastrmany*, *Tuláčkem* (předzvěst slávy Václava Chaloupka) nebo *Štuclinkou a Zachumlánkem*.

1.7.4 Nové tisíciletí i současnost

V posledním desetiletí večerníčkovská tvorba nezažívá takový rozmach, jak tomu bylo v letech minulých. Klesl i zahraniční prodej.⁴⁸ Vznikly sice další zlomové seriály, ale v menším množství. O to více jsou brány na přetřás. Zmíním Václava Chaloupka a jeho „boom“ *Méd'ové*. Seriál o živých medvíd'atech, na které navazovali *Méd'ové II.*, *Vydrýsek*, *Bráškové*, *Madla a Ťap* (doprovázeno mediální aférou spojenou s nevlí lesníků) či nejnovější *Podivuhodná cesta ježka Aladina*. Natočili se nové série *Bob a Bobek*, *Pat a Mat*, *Broučci*. Byla zpracována kniha *Já, Baryk* nebo *Pučálkovic Amina*. Za závěrečnou zmínku stojí zdařilý pokus o návrat do „zlatých let“ výtvarným i režisérským počinem Šárky Vachové a její loutkové *Chaloupky na vršku* vyprávějící příběhy dětí, spojené s folklórem, tradicí, svátky a přírodou. Další z novodobých, *Krysáci*, taktéž loutkový čin Cyrila Podolského, příběhy ze života na skládce jsou však určeny spíše starším dětem. *Gogo a Figi*, *Malý král*, *Princezna z klouboukových hor*, *Doktor Animo*, *Berta a ufo* nebo *Žížaláci* (plastelínová animace) jsou jména nejmladších zástupců v obrovské večerníčkové škále. Reakce na ně jsou zatím různé. Jsou oproti předchůdcům jiné, jejich hodnocení mi však nenáleží. Stejně jako celých téměř padesát let vznikaly večerníčky dobré a oblíbené, vznikaly i méně dobré, případně méně oblíbené. Ovšem s (letitou) slávou zvuchých večerníčkovských jmen Amálky, Boba a Bobka, Maxipsa Fíka, Krakonoše nebo Rumcajse se dnes jen těžko soupeří.

⁴⁸KŠAJTOVÁ, M. *Velký příběh večerníčku*

1.8 Večerníček kam dalekohled dohlédne

Večerníček, tím že se pro mnohé stal odmala součástí života a kultury, mnohé celý život provází. V anketě Největší Čech, pořádané Českou televizí v roce 2005, s nadsázkou a humorem Čechům vlastní, získaly postavy Rumcajs, Maxipes Fík, Krtek, Večerníček, Rákosníček a další, velké množství hlasů (dle pravidel však museli být diskvalifikováni).

V únoru roku 1999 objevil pan Pravec planetku, která dostala jméno 33377 Večerníček⁴⁹.

Večerníčky jsou dnes vydáván na CD, DVD a v knižní podobě, jsou též hojně prodávány jako hračky (Plyšový Bob a Bobek získali roku 1996 ocenění Hračka roku) a rozhodně jsou jednou z charakteristických českých značek.

⁴⁹*Planetky: (33377) Večerníček*. URL: <<http://planetky.astro.cz/detail.phtml?number=33377>> [cit. 2010-03-05]

2 Televize vs. dobro vs. zlo

V následující kapitole bych ráda stručně nazončila problematiku spojenou se sledováním televizních pořadů a otázku rozpoznání dobra a zla (dětmi).

Obě témata jsou sama o sobě obsáhlou náplní filosofickým i jiným vědeckým disputacím, přispívat do těchto sfér však není hlavním cílem mé práce. Ráda bych uvedla některá fakta a argumenty jako úvodní prvek do následné praktické části práce i jako přemostění tématu *Večerníček* (viz. 1. část) a jeho souhrné doplnění.

2.1 Socializace u televize a vliv

„Proces vývoje od stadia bezmocného novorozence až po osobu, která si dobře uvědomuje sebe samu a orientuje se ve své vlastní kultuře, označujeme jako socializace;⁵⁰ Termín socializace označuje v nejširším slova smyslu formování a růst osobnosti pod vlivem rozmanitých vnějších podnětů, včetně lidských činností, které souborně nazýváme výchovou.“⁵¹ Jedná se o proces celoživotní, vytvářející mezigenerační spojení, proces, v němž se jedinec stává společenskou bytostí.⁵²

Z jakého důvodu uvádím tyto termíny? Jak již bylo řečeno výše, proces socializace pojímá všechny vlivy, které na vývoj jedince působí a ovlivňují jej. Do těchto vlivů spadá i sledování televize.

Četné výzkumy dokázali, že děti se z televize (médií) učí.⁵³ A to jak mnohými socializačními mechanismy (identifikace, observační učení, internalizace, osvojování symbolických útvarů aj.) tak i dalšími způsoby memorování, nápodoby a osvojení mnohého. Toto učení se z televize je ze stran odborníků nejvíce sledováno a zkoumáno ve spojení s agresivním chováním dětí, jinými slovy, snaží se určit vliv televize na agresivitu. (*„Agresivní sklony se u člověka vytvářejí v prvních letech života na základě instinktivní výbavy, další agresivní nástavba je potom s největší*

⁵⁰GIDDENS, A. *Sociologie*, s. 39

⁵¹Kořa v ŠEĎOVÁ, K. *Děti a rodiče před televizí*, s. 13

⁵²Dunovsky v ŠEĎOVÁ, K. *Děti a rodiče před televizí*, s. 13

⁵³ŠEĎOVÁ, K. *Děti a rodiče před televizí*

pravděpodobností kombinace vlivů“ (tři základní: vrozené podněty, frustrující situace, naučené reakce)).⁵⁴ Spojitost televize s agresivitou je zejména díky velkému množství násilí oběhující se běžně a často na obrazovkách (Nutno zmínit, že záleží na tom, jak je násilí zasazeno do příběhu. „*Tam, kde dobro vítězí nad zlem, má násilí v příběhu důležitou funkci.*“⁵⁵) Nebezpečí televize tkví zejména v její snadné dostupnosti, v srozumitelnosti a názornosti, tedy i v působivosti a v přesvědčivosti. „*Televize se často stává nejvýznamějším komunikačním partnerem dítěte a vystupuje v roli 'třetího dospělého'.*“⁵⁶ Do vztahu mezi dítě a média však vstupuje velké množství dalších prvků. Na téma „mediálního zla“ byla popsána celá řada knih a vedeny méně či více odborné rozpravy. Ovšem tímto bychom již zabředli hlouběji a odbočili od našeho konceptu. Podržme se faktu, že sledování televize má na dítě vliv (ve shodě s tvrzením o vlivu všech prvků).

Další výzkumy vycházející z předešlých tezí (z myšlenky vlivu televize na míru agresivity jedince), stojí před otázkou, zda stejné mechanismy nezapůsobí na dítě i ve vlivu pozitivním, *prosociálním*⁵⁷. Už z logiky věci (působení všeho, viz výše) nám vyplývá předpoklad prokázatelnosti tohoto faktu, s nímž koinciduje také řada bádání (vliv na slovní zásobu, větší úspěšnost studia, pozitivní stimulace dětského rozvoje vhodnými dětskými pořady aj.)⁵⁸, ačkoliv je v mnoha z těchto výzkumů opomíjeno ovlivňování dalšími proměnnými.

Dva základní náměty ve výzkumu vlivu televize doplňuje celá řada dílčích teorií (fenomén odlidštění, rozlišení reality a skutečnosti, módní vlny, reklama aj.)⁵⁹.

2.1.1 Rodiče vs. pořad vs. sledování

Převážně autoři uvádějí jako zásadní element pro budoucí diváctví věk mezi 14. -18. měsícem života dítěte, kdy se objevují známky imitačního (napodobující

⁵⁴SUCHÝ, A. *Mediální zlo- mýty a realita*

⁵⁵ŘÍČAN, P. *Krotíme obrazovku*

⁵⁶SUCHÝ, A. *Mediální zlo- mýty a realita*, s. 129

⁵⁷ŠEĐOVÁ, K. *Děti a rodiče před televizí*, s. 26

⁵⁸ŠEĐOVÁ, K. *Děti a rodiče před televizí*

⁵⁹VLASTNÍK, J. *Televizní násilí a zákon*

zvuky, pohyb) chování.⁶⁰ Velkou roli sehrává přístup rodičů (čas trávený sledováním televize, výběr pořadů, společná „konzumace“ média atd.) Zde můžeme uvést prvek jednoho obsáhlého výkumu, který byl zaměřen na širokou problematiku dětského diváctví ve spojení s rodiči. Tímto prvkem je bližší probádání sledovaných pořadů. Zmiňuji ho záměrně. Jednalo se o pořady, které v rámci výzkumu byly rozděleny na kategorie (základní skupina, rozšiřující, přechodné atd.). V našem případě je podstatná kategorie první: základní skupina, kde je na prvním místě zmíněn večerníček se slovy: *„Večerníček je pořad, o němž není třeba diskutovat, je považován za přirozenou součást dětského světa, a to pravděpodobně především proto, že rodiče dnešních dětí se na něj sami dívali, když byli malí.“*⁶¹ I výsledky výzkumu pak hovoří jasně ve většinovou sledovanost večerníčku dětmi a zahrnutí večerníčku (rodiči) do základních, ale i kvalitních dětských televizních pořadů (s výhradami jen vůči různé oblíbenosti toho kterého večerníčku).⁶² Někteří rodiče řadili večerníček mezi „rituály dne“ svých dětí.⁶³

Jak jsem již uvedla na téma dětského televizního diváctví bylo napsáno mnoho knih a příruček a provedena celá řada výzkumů a bádání jejichž hodnocení a polemika mi nepřísluší, závěrem kapitoly dám tedy prostor „kompetentní“⁶⁴ osobě a poté přejdu ke kapitole další.

*„ Jestli se dnes otevřeně mluví o negativním vlivu televize na růst násil na vnímavější jedince především z řad dětí, večerníček má v tomto směru čisté konto. A jestli se tam něco takového, kdy vyskytlo, bylo to odsouzeno a potrestáno, jak by to mělo být nejen v pohádkách. (2005)“*⁶⁵

⁶⁰ŠEĎOVÁ, K. *Děti a rodiče před televizí*; ALLEN, K.E., MAROTZ, L.R. *Přehled vývoje dítěte*; VLASTNÍK, J. *Televizní násilí a zákon*

⁶¹ŠEĎOVÁ, K. *Děti a rodiče před televizí*, s. 54

⁶²Tamtéž

⁶³Tamtéž

⁶⁴29 let dramaturgyní večerníčků

⁶⁵KŠAJTOVÁ, M. *Velký příběh večerníčku*, s. 88

2.2 Dítě mezi dobrem, zlem a pohádkou

Považuji nyní za vhodné, pro plynulou kontinuitu práce, zmínit alespoň okrajově téma pohádky (obecně) a její význam pro uchopení dobra a zla dětskou myslí.

Pohádka⁶⁶, jeden ze základních žánrů lidové slovesnosti, pocházející z lidových tradic, původně se vyskytující pouze jako vyprávěné příběhy (koncem 18. století můžeme datovat zrod pohádky literární).⁶⁷ Hlavní roli představuje hrdina (nositel kladných vlastností), jedná se o smyšlený příběh (ačkoli mohl původně reagovat na reálný) s nadpřirozenými motivy. Kromě estetické a zábavné funkce vyznačuje se pohádka zejména výchovným charakterem (Původně byla určena dospělým osobám). Pohádky se liší dle zemí, prostředí a krajů (i obsahů: novelistické, fantastické, legendární aj.), zároveň mají mnohé společné prvky tzv. nadnárodní (např. věrně a nejjednodušeji vystihují archetypy⁶⁸, čas a prostor je nejednoznačný (žili, byli, za sedmero horami...), disharmonie vzniklá zlem je uvedena v harmonický stav vítězstvím dobra aj.).

U večerníčku se nejčastěji jedná o pohádku umělou, sdruženou do seriálů. Obsahem i kompozicí musí částečně podlehnout předestřené vysílací době (cca 8 minut). Tento koncept nahrává jednoduchým lehkým látkám s malým počtem postav, což je zcela ideální pro (zejména mladšího) dětského diváka.⁶⁹

*„Příběh zprostředkovává životní model, který povzbuzuje, oživuje a nevědomě upomíná na všechny pozitivní životní možnosti.“*⁷⁰ Dítěti tak pohádka slouží jako orientační vzor a model, díky možnosti ztotožnění se s hrdinou je schopno lépe

⁶⁶Staročeský pojem „báchora, báchorka“ má ruský kořen z „bachorit“ (prášit); pojmenování pohádka se vyvinulo z polského „gadati-mluvit“, dále pak vzniklo „gadka, gadanina“-hádanka, s předponou „pogadka.“ ČENKOVÁ, J. a kol. *Vývoj literatury pro mládež a její žánrové struktury*, s. 107

⁶⁷SIROVÁTKA, O. *Česká pohádka a pověst v lidové tradici a dětské literatuře*.

⁶⁸VON FRANZ, M. L., *Psychoogický výklad pohádek*

⁶⁹SIROVÁTKA, O. *Česká pohádka a pověst v lidové tradici a dětské literatuře*, s. 166.

⁷⁰Franz v DOČKALOVÁ, P. *Vliv vybraných českých pohádek na hodnotovou orientaci předškolních dětí*.

uchopit a uspořádat morální hodnoty⁷¹ a formovat tak svůj vlastní charakter, ale i objevit a indentifikovat se s dalšími vlastnostmi (odvaha, věrnost, skromnost aj.).

2.2.1 Přínos pro (předškolní) dítě

Imitace a identifikace jsou základními prvky (nejen) předškolní socializace a poznávání světa vůbec. Proto je právě pohádka jednou z primárních složek dětského světa, neboť v ní je (pro dítě jasně a srozumitelně) stanoveno dobro i zlo, zaznamenán boj těchto protikladů a vykreslena další škála prvků k poučení a orientaci ve světě. („V předškolním věku vrcholí vztah dítěte k pohádce. Nyní prožívá pohádky nejintenzivněji. Prostředí pohádky i její děj je dítěti blízký a srozumitelný. Příběh není časově blíže určen (předškolák má zatím stále problémy s určováním času), je záhadný a tajemný (dítě je nyní malým průzkumníkem, touží zjišťovat, vyptávat se a poznávat). Postavy jsou výrazné a vyznačují se jednoduchými rysy (předškolní dítě uvažuje černobíle, zlo je zlem v každém případě, i když není konáno záměrně, přímočarost je snadno pochopitelná a usnadňuje orientaci). Pohádka obsahuje různé fantastické proměny (dítě se rádo nechává unášet fantazií a ztělesňuje se s hrdiny) a surovou morálku (jde o něco nového, neprobádaného, atraktivního pro dětskou mysl, smrt není vnímána jako definitivní). Obecně je děj popisován prostě a působivě.“)⁷²

I proto by osoby za dítě zodpovědné (rodiče, pedagogové) měli k pohádce přistupovat nejen jako k relaxaci, ale zejména jako k důležité součásti světa předškolního dítěte a jako výchovnému prostředku (neboť za tímto účelem byla před dávnými lety stvořena).

Jak jsem již na začátku druhé kapitoly uvedla, jsem si vědoma obsáhlosti zmíněných témat a množství rozličných teorií, knih, článků, tezí a dalších zpracování. Přesto stojím za stručnou a krátkou zmíňkou o nich pouze jako

⁷¹Hodnoty společnosti vzešlé z historických kontextů, řecké filosofie, křesťanství, pohanství, humanity, disputací o duši aj.

⁷²DOČKALOVÁ, P. *Vliv vybraných českých pohádek na hodnotovou orientaci předškolních dětí*, s. 22

doplňující a spojující prvky celé práce. Dovolím si závěrem oddílu předesíť i jednu nevědeckou tezi, v které ovšem můžeme nalézt, stejně tak jako v pohádkách, základní body morální, rozlišení dobra a zla i většinu prvků, které se jako fakta snažíme vstípit (zejména předškolním) dětem.

Všechno, co opravdu potřebuji znát, jsem se naučil v mateřské školce:

O všechno se rozděl.

Hraj fér.

Nikoho nebij.

Vracej věci tam, kde jsi je našel.

Uklízej po sobě.

Když někomu ublížíš řekni mu promiň.

Před jídlem si umyj ruce.

Žij vyrovnaně-trochu se uč a trochu přemýšlej a každý den trochu maluj a kresli a zpívej a tancuj hraj si a pracuj.

Každý den odpoledne si zdřímni.

Když vyrazíš do světa, dávej pozor na auta, chytň někoho za ruku a drž se s ostatními pohromadě ...⁷³

⁷³FULGHUM, R. *Všechno, co opravdu potřebuji znát, jsme se naučil v mateřské školce*, s. 8

II. b/ Praktická část

3 Přípravy výzkumu

3.1 Výběr metod, prostředí, způsobů

Pro svůj výzkum jsem využila kvalitativní metody⁷⁴, polostrukturovaný rozhovor a prvky pozorování. Tyto výzkumné postupy, dle mého názoru, nejlépe zohledňují a umožní vhodný kontakt s „testovaným vzorkem“ = předškolními dětmi.

Za místa výzkumu jsem zvolila tři mateřské školy, nacházející se v Hradci Králové. Nejprve jsem jednotlivé instituce oslovila s žádostí o výzkum, probrala předběžnou podobu a formu výzkumu a následně mateřské školy navštívila a provedla bádání.

Setkání a komunikace s dětmi, tedy samotný sběr dat, probíhal cca 45 minut. Zvolila jsem formu rozhovoru provázenou obrázkem, zpěvem a zakončen hrou, která již nebyla součástí výzkumu, nicméně jsem ji považovala za vhodný zakončovací prvek vzniklé interakce s dětmi. Na úplném konci jsem děti za jejich pomoc odměnila omalovánkou s Večerníčkem a sladkostí.

Výzkumné otázky jsem se snažila formulovat v jednoduchých krátkých větách, mnohdy jsem otázku zopakovala nebo ověřila, zda byla srozuměna. Použité ukázky z večerníčků byly vybrány zejména ze strašáků, obecně známých a oblíbených večerníčků (viz. Teoretická část).

⁷⁴ Kvalitativní výzkum přistupuje ke zkoumanému objektu v jeho přirozeném kontextu a nechává prostor pro jejich zkušenosti, interakce, individuální projevy a zvláštnosti. Koncepty testování a formulace hypotéz raději vyvíjí a formuluje v průběhu výzkumu. BANKS, M. *Using Visual data in Qualitative Research*.

3.2 Mateřské školy

3.2.1 MŠ Čtyřlístek + MŠ Čtyřlístek II

MŠ Čtyřlístek, Švendova 1127, Hradec Králové

MŠ Čtyřlístek, Kotěrova, Hradec Králové

Odpovědné osoby: ředitelka- Marie Dudková, zástupkyně ředitelky- Ivana Staňková

MŠ Čtyřlístek, její dvě současná oddělená pracoviště, vznikla po sloučení dvou mateřských škol. Vystupují tedy nyní pod záštitou jedné instituce, ovšem jako dvě pracoviště a zázemí. (Tento fakt uvádím, aby nedošlo k pomýlení ohledně počtu zkoumaných souborů).

Jedná se o tři a čtyř třídní školky s mottem: "*Nemůžeme všechny děti naučit všemu, ale můžeme všechny děti učinit šťastné.*" Státní mateřská škola zaměřující se na individuální potřeby každého dítěte, jeho rozvoj a poskytnutí zázemí pro poznávání. Vzdělávací program („Rok v mateřské škole“) je v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem a s obecně platnými právními předpisy. Škola nabízí nad rámec kroužky bezplatné (pohybové, tvořivé) i zpoplatněné (plavání, solné jeskyně).

3.2.2 MŠ Kampánova

MŠ, Kampánova 1488, Hradec Králové

Odpovědná osoba: ředitelka- Ivona Struhařová

Státní mateřská škola Kampánova kromě zajištění zázemí a potřeb dětí v rozsahu kompetence mateřských škol nabízí také bezplatné logopedické konzultace a péči i elementární seznamování s anglickým jazykem (předškolní děti). Taktéž pohybové a umělecké kroužky, vše pod mottem výše citované knihy: „Všechno, co opravdu potřebuji znát, jsme se naučil v mateřské škole.“ (R. Fulghum)

4 Výzkum

4.1 Stanovení hypotéz a struktury

V rámci mého výzkumu jsem stanovila základní hypotézu:

1. : *Večerníček pozitivně napomáhá dětskému uspořádání hodnot.*

A hypotézy vedlejší

2. : *Děti jsou schopny rozpoznat prvky dobra a zla ve večerníčkových pohádkách.*
3. : *Děti komunikují v rámci rodiny o obsahu shlédnutých večerníčků.*

Hrubá struktura rozhovoru:

- Znáte večerníček?
- Díváte se na večerníček? Pravidelnost?
- Sledování s rodiči, sourozenci?
- Povídání si o večerníčku
- Nejoblíbenější (+ důvod)
- Hodná postavička/Zlá postavička
- Věty

Testovací věty (rozpoznání dobra a zla):

- *Rumcajs zachrání jelena před zastřelením (knížepánem) /dobro (Rumcajs- Jak Rumcajs osolil knížepánovi zelí)*
- *Víla Amálka pomohla ošetřit nemocného ježka /dobro (Povídání o víle Amálce- Jak pomáhala ježkovi s horkou tlapkou)*
- *Lidé odhodili v lese hodně odpadků na krtečkův kopeček /zlo (O Krtkovi- Krtek a žvýkačka)*
- *Trautenberk chtěl zabít Krakonošovu sojku kvůli peříčku /zlo (Krkonošské pohádky- Jak Trautenberk chtěl peříčko z Krakonošovy sojky)*
- *Pyšná mašinka se posmívala jiným mašinkám /zlo (Pohádky o mašinkách- O pyšné lokomotivě)*
- *Velký brouk Pučmeloud zavřel Čemldu a Brumdu do gramofonu /zlo (Příběhy včelích medvídků- Zatoulaný)*
- *Malá čarodějnice uspořádá pro děti veselý karneval /dobro (Malá čarodějnice- Malá čarodějnice a báječný karneval)*

Doprovodné obrázky (1-8) v přílohové části.

4.2 Průběh výzkumu

4.2.1 MŠ Čtyřlístek I.

Zde se zúčastnilo předškolních 18 dětí ve věkovém rozmezí 5 a 6 let. Výzkum jsem začala seznámením dětí s tématem a průběhem následné činnosti. Vysvětlila jsem jim, že píše práci do školy a zda by byly ochotné mi pomoci a pověděly mi o večerníčcích. Začli jsme znalostí a sledovaností, čímž bylo z kraje ověřeno, zda bude moci výzkum pokračovat konkrétnějšími otázkami.

„Děti, znáte večerníček?“ - Reakce „ano“ proběhla od všech 18-ti dětí.

„A kdo z vás se na něj kouká?“ – Dvě děti reagovaly negativně, jako důvod uvedly kroužky a tréninky, čímž nestíhají večerníček. Tři děti uvedly, že občas zapomenou, ale že ho mají doma. Tyto odpovědi byly upřesněny následující dovysvětlující otázkou.

„Takže děti vy se díváte v televizi nebo máte večerníček doma na nějaké kazetě nebo divídíčku?“ - 14 dětí (včetně holčičky, která původně uvedla, že večerníček nesleduje, neboť jej nestíhá- otázku pochopila jako sledování večerníčku na čt1 v 18.45) výrazně reagovalo, že mají večerníčky na dvd nebo cd, případně na počítači. Další otázka: „A kdo z vás tedy kouká večer v televizi jak ho dávají?“ dokreslila obraz sledovanosti večerníčků.- 6 dětí uvedlo, že jej sleduje vždycky, ostatní s větší či menší pravidlností. (Jeden chlapec nazýval večerníčkem pořad *Animáček*, vysílaný v současné době v 19.00 hod. na TV Barandov.)

Další část otázek byla v duchu socializačním.

„Díváte se sami nebo se ségrou nebo bráškou?“ – čtyři předškoláci důsledně trvali na faktu, že se dívají sami, 12 začlo soubor v překřikování, zda mají sestru nebo brášku. Všech 14 dětí (které nepreferovaly možnost 'dívám se sám' nakonec uvedlo, že se někdy dívají samy a někdy s převážně mladším sourozencem. Jeden chlapec uvedl, že se „dívá s velkým lidmama“ („Myslíš s rodičema?“ „Jo“) Otázku spolusledovanosti jsem rozšířila na dotaz „Kdo se ještě dívá s rodičema?“ - 5 dětí

odpovědělo, že někdy sledují večerníček s rodiči (otec i matka zastoupeni stejnou měrou občasností).

„A když se díváte s maminkou, nebo sestřičkou nebo s kýmkoli, povídáte si pak spolu o tom večerníčku?“ – Tři děti uvedly, že ano. Jeden chlapec horečně vyprávěl: „*Já někdy pak no povídám, jak tam třeba jel Fík na autě.*“ (ihned byl holčičkou opraven, že „v autě“).

Poslední, nejdůležitější, série otázek, byla věnována hlavnímu výzkumnému tématu - hodnotové orientaci. Na úvod jsem od dětí zvěděla jejich nejoblíbenější večerníčky. V této otázce jsem se setkala jak s prvkem vzájemného „opisování“ od sebe, tak s jevem, že 12 dětí uvedlo jako nejoblíbenější Maxipsa Fíka (v době výzkumu vysílán v televizi), dále byl zastoupen Pat a Mat, Bob a Bobek či Méd'ové. Tato rozcvička a poskytnutý prostor dětem předcházely důležité otázce.

„A vzpomenete si z večerníčků na jakoukoli hodnou postavu? Někdo kdo byl hodnej ve večerníčku?“- Tato otázka měla uskálit v pletení pojmů, které ovšem dnes shledávám jako logické. Mnoho dětí večerníček nechápe jako oddělený od ostatních pohádek, právě naopak, bere je jako pohádku spolu s jinými. Proto nám během této otázky trvalo déle rozlišit pohádky 'obecné' a večerníčkové, nicméně přicházející odpovědi byly všechny správné, ve smyslu uvádění kladných postav. Kromě prvotní Sněhurky, Popelky a Červené Karkulky, ba co více Harryho Pottera, byly poté vzpomínány postavičky Bob a Bobek, zmiňovaný Fík i Kát'a Fíková, Šejtroček, Rákosníček, Méd'ové, Kát'a a Škubánek. Celkově tedy děti znaly a chápaly kladnost hrdinů.

„A teď děti jestli si vzpomenete z večerníčků na někoho zlého?“- nejprve se rozhostilo několik vteřin ticha. Poté začaly nesmělé odpovědi vesměs se stejným počátečním problémem rozlišení pohádek a večerníčkových pohádek (odpovědi Ježibaba z Perníkové chaloupky, Mozkomoři, čerti), poté jeden chlapec s povzdechem zvolal: „*Když já furt nevím žádnou, já znám jen o Šejtročkovi jak byl ten ten.*“ „Kdo tam byl zlej v Šejtročkovi“ „*No ten kníže*“ (následovala debata na téma zda to byl kníže, neboť děti to nejprve sborově odsouhlasily a poté zavrhly, že to nebyl kníže) jedna z holčiček: „*Jojo, takovej ten jak chtěl stěhovat ten dům*“ „Vy

myslíte starostu?“ chlapec *„Pak ještě u Šejtročka jak kradli víno loupežníci.“* „*Bob a bobek jak tam byli ty zlodějové, pak se převlíkli, ty zlodějové.*“

„Tak a teď budeme hrát takovou hru...“ uvedla jsem zásadní testovací část. „Já tady mám takový otázeky, vždycky z nějakého večerníčku, nějakou část, která se v tom večerníčku stala a mám tady i obrázky, aby se vám líp pomohlo vzpomenout na ty večerníčky, a já vám vždycky přečtu tu větu tu situaci a vy jestli byste mi řekly jestli to je dobrá nebo špatná věc ano? A budeme se hlásit, když si budeme myslet, že je to dobrá věc ano? Můžeme? Začneme? Známe tohodle pána?“ – „*Rumcajs.*“ 4 děti také ihned uvedly, že je „hodnej“.

„Tak a teď vám tady přečtu tu větu, a když bude dobrá ta věc tak se přihlásíte a když zlá, špatná tak ne. Rozumíme všichni?“ Děti potvrdily srozumění a následovalo 7 výše zmíněných otázek na volbu dobra nebo zla. U třetí otázky (*Lidé odhodili v lese hodně odpadků na krtečkův kopeček*) jsem vyzkoušela schopnost dětí zreflektovat a obhájit svoji odpověď (proč jednání ve větě představuje zlo, jak většina uvedla). „*Protože to jsou vodpadky, že tam házej vodpadky do lesa a třeba se může říznout.*“ „*To se nesmí.*“ „*Nebo když to nevidí nikdo tak o to může zakopnout.*“ – „*Pročpak ty myslíš, že je to špatný?*“ „*Protože by si mohli ublížit zvířátkům.*“ „*A kdyby to házeli na ten kopeček, tak a krteček kdyby spal, tak se mohl kdyby na něj něco odhod..kdyby na něj nějaký odpadek spadl, tak by ho to zranilo.*“

Drobné rozpory nastaly při otázce s pyšnou mašinkou, poté opět děti byly schopny jmenovat další příklady „zlého“ chování z večerníčku O mašinkách. Předposlední otázka byla zodpovězena a zároveň na ní navazoval prvek zábavy pro děti (zmíněný zpěv písniček z večerníčků Včelí medvídci). Děti se s chutí a velkou znalostí přidaly, poté vášnivě prodiskutovaly zlé a hodné postavičky večerníčku. Po poslední otázce jsem vybídla děti opět k zhodnocení a vysvětlení své odpovědi. „*Protože karneval byl pro děti.*“ Závěrem jsme s dětmi hráli pexeso s večerníčkovými motivy a (již mimo výzkum) jsme pojmenovávali postavy a říkali si o příbězích s nimi.

4.2.2 MŠ Kampánova

Další školní instituce, MŠ Kampánova, poskytla mi vzorek 22 dětí, též pěti a šesti letých. Výzkum probíhal v podobném duchu jako v prvním případě, zde ovšem nakonec nebyl proložen zpěvnou ani herní částí, pouze zakončen odměnou.

Děti taktéž seznámeny s průběhem, ochotně souhlasili s pomocí a odpověďmi. První otázka otevírající možnost dalších otázek přinesla jednu negativní odpověď (znalost večerníčku obecně), chlapec (vietnamského původu) uvedl, že večerníček nezná, nadále se tedy neúčastnil výzkumu. Zbylé děti svorně pokračovaly. 11 dětí zde odpovědělo, že večerníček sledují pravidelně a 17 dětí uvedlo vlastnictví večerníčků na discích. (Jeden chlapec rozvedl tuto informaci o vyjmenování večerníčků, které má doma a které u babičky.) Následoval dotaz na individuální a kolektivní sledování večerníčků. Sledování striktně o samotě uvedlo 5 dětí, časté sledování se sourozenci nebo rodiči dětí jedenáct (z toho tři, stejně jako zbylé děti, které se nepřiklonily ani k jedné straně, uvedly střídavé divácké osazenstvo: „někdy sám a někdy třeba s mamkou“). „A povídáte si třeba potom o tom večerníčku, říkáte si, co bylo v té pohádce?“ - čtyři děti se zvednutou rukou a souhlasnými projevy přimkly ke kladné odpovědi (zde do výzkumu soukromě, spíše s povzdechem vstoupila přihlížející paní učitelka slovy „Smutná realita...“)

Třetí série otázek byla opět uvedena zpovědí dětí o jejich oblíbených večerníčcích. Stejně jako v případě prvního výzkumu jsem pozorovala vliv aktuálně vysílaného večerníčku (Maxipes Fík), ale také velké množství jiných večerníčků (Bob a Bobek, Kanafásek, Šejtroček, Mach a Šebestová a další). „A teď bych vás poprosila, abyste mi řekli nějakou hodnou a dobrou pohádkovou postavičku z večerníčků. Věděly byste někdo?“ – Tuto otázku děti odpovídaly správně (resp. uváděli kladné večerníčkovské hrdiny), nicméně pojaly ji jako vyřčení svého oblíbeného kladného hrdiny, proto jsem se setkala s šesti hodnými Maxipsi, třemi Kanafásky, dvěma Rákosníčky apod. . „A teď děti jestli si vzpomenete na nějakou zlou postavičku z večerníčků?“ – Zde byla variabilita odpovědí výrazně větší a opět děti uváděly záporné postavy bezchybně. Vyjimku tvořil spor rozohněný kolem večerníčku Kanafásek: „*Tam v Kanafáskovi*“ „A kdo tam byl zlý?“ - „*Když já nevím*

jak se jmenuje...“ - „A jak vypadal?“ - „No ten, ten jak říkal, ten aby, ten jak říkal, aby spaly ty děti.“ „Myslíš ten Snivec?“ „No snivec“. Zde se dvě holčičky a pote tři další děti ohradily, že není zlý „Ne ten byl hodnej.“ Další 3 dětí jim oponovaly. Debata byla ukončena výraznými slovy jedné dívenky „Ten byl hodnej, akorát chtěl všechny uspat.“ Následovalo ještě několik odpovědí, mezi nimiž vytanula zejména: „Tratumberk a ještě byl tlustej jak koule.“ A děti byly seznámeny s další částí. Hrou na odpovědi o dobrému či zlém v přečtených větách provázených obrázky. První dvě otázky proběhly jasně a bezproblémově. U věty o Rumcajsovi dva chlapci zaváhali o dobrém skutku, Víla Amálka v roli záchranářky sklidila stoprocentní uznání svého kladného činu. Když děti zahlédly další obrázek s postavou Krtečka, sedm z nich ihned zvedlo ruku, jako znak, že si myslí a věří v pozitivitu hrdiny na obrázku. Musela jsem tedy znovu vysvětlit, že obrázky jsou pouze doprovodné a hlasovat budeme až po přečtení věty. „Lidé odhodili v lese hodně odpadků na krtečkův kopeček!“ Po zodpovězení této otázky jsem opět několik dětí požádala o vysvětlení své odpovědi. „To je špatně, to se nedělá.“ „No třeba kdyby tam bylo nějaký sklo, tak se pořeže.“ Při obrázku mašinky (O mašinkách) jeden chlapec vzkřikl: „Ty má můj táta na počítači.“ a dvě děti se přidaly „Můj taky.“ Také Pučmeloud vyvolal již jednou řečenou situaci, když byl krom samotného pojmenování následně se smíchem označen: „A ten byl tlustej a zlej.“ „A žral.“ Po ukončení rozhovoru, kde byl tentokrát vynechán zpěv a z důvodů dodržení poobědového odpočinkového režimu i hra, jsem opět dětem jako poděkování za jejich pomoc rozdala vymalovánku s večerníčkem.

4.2.3 MŠ Čtyřlístek II.

Zde jsem prováděla výzkum za pomoci 21 dětí, v předškolním věku 5-6 let. Musím podotknout, že zde děti nebyly tolik komunikativní jako v předešlých třídách a školách, rozhovor přesto proběhl v pořádku a se zjištěním všech odpovědí.

Začala jsem, stejně jako u předchozích rozhovorů, ověřením znalosti večerníčku pro relevantnost celého výzkumu. Následovala otázka sledovanosti. 4 děti uvedly, že večerníček sledují pravidelně, tři děti vyznačily stejný problém, s jakým

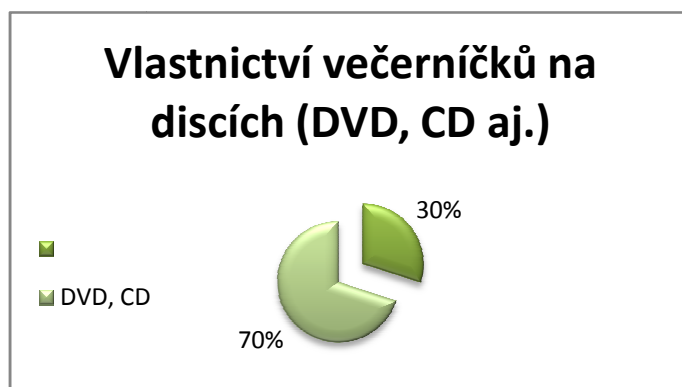
jsem se setkala již v první zkoumané třídě. Z důvodů kroužku a dalších aktivit večerníček nestíhají. Opět jsem tedy otázku rozšířila o dotaz, zda děti mají večerníčky někde nahrány a mají tak možnost sledovat je mimo standartní vysílací čas (18.45, čt1). Tento fakt mi potvrdilo 11 dětí. „Tak a teď mi prosím řekněte, jestli se někdo z vás dívá ještě s nějakým sourozencem, nebo třeba s rodiči.“ - Šestnáct dětí uvedlo kladnou odpověď a jaly se předhánět v počtu a stáří sourozenců či vyjmenování: „*Někdy s mamkou, někdy s tatškou a hodně se sestřičkou.*“ Dvě děti výrazně preferovaly, že večerníček sledují samy a 3 děti při následné otázce potvrdily komunikaci a konverzaci v rodině po zhlédnutí večerníčku.

Další sérii otázek otevřela zpověď oblíbených večerníčků a důvody k této preferenci. Opět jsme se setkala s vlivem aktuálně vsílaného večerníčku i s prvky opisování, kdy například věta: „*Maxipes Fík a všechno.*“ byla uvedena hned třikrát po sobě. Z dalších oblíbených večerníčků kraloval Rákosníček, Křemílek a „*Ochomůrka*“ či Maková panenka. „A teď děti, jestli byste si vzpomněly na nějakou hodnou postavičku z večerníčků.“ - Po chvíli rozpaků děti přednesly, předhánějice se v originalitě, plejádu večerníčkovských hrdinů kladného charakteru, jimž vévodil Rákosníček, Štaflík a Špagetka, Fík či Maková panenka a víla Amálka. „A teď děti jestli si vzpomenete na někoho zlého ve večerníčku, kdo byl zlej?“ – Dvě děti se nejprve hlasitě ulekly, poté spolu s dalšími uvedly celou řadu záporných hrdinů, opět se snahou o jedinečnost. Ráda bych podotkla, že v této třídě byl eliminován jev, zmiňovaný výše. Prvek obtížného oddělení večerníčkovských a jiných pohádek. Naopak v této skupině dětí, kromě jedné vyjímky (již standartní příklad zlé osoby - Ježibaby z Perníkové chaloupky) děti uváděly skutečně pouze večerníčkovské (a v případě této otázky záporné) postavy, př.: „*Ze Sejtrocka ten ... pan ředitel.*“ Následovalo uvedení hlasovací hry s obrázky. Snažila jsem se, stejně jako u předchozích skupin, vypořádat první reakci po přečtené větě, tedy dětské rozhodnutí se či jeho zaváhání a následné sledování ostatních odpovědí (čímž se platnost odpovědi snižuje). U první otázky, týkající se Rumcajsova záchranářství, dva chlapci trvali na nedobrotě věty, poté se však přimkli k většině. U třetí otázky jsem opět ověřovala chápání smyslu věty i kladnosti a zápornosti. „A proč myslíte, že je to špatně?“ - „*Protože se to nedělá!*“ „*Protože jakby tam byl ten bordel, tak by se*

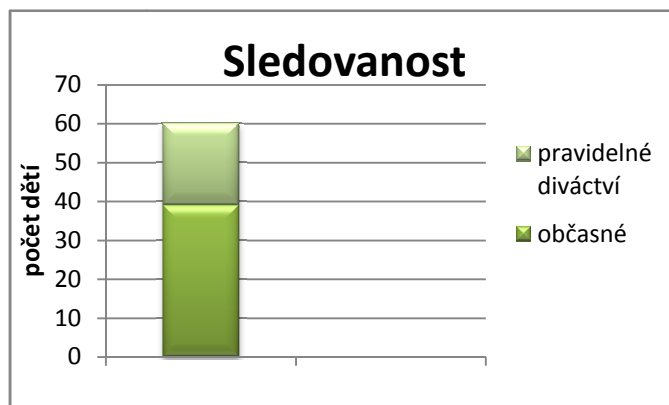
pak o to někdo moh škrábnout.“ Další otázka rozpoutala vášnivou tematiku o Krakonošovi, o tom jak a které děti jej vlastní (knížka, dvd, počítač). Dvě holčičky uvedly, že si Krakonoše vůbec nepamatují, ná správnost jejich odpovědí to nicméně vliv nemělo. Následná věta s pyšnou mašinkou vyvolala u dvou dětí impuls pro hlasování o kladnosti uvedeného. Poslední dvě otázky děti odpověděly se stoprocentní úspěšností. Závěr se musel taktéž obejít bez hry, ale o vybarvovací a sladkou odměnu za pomoc děti nepřišly.

4.3 Výsledky výzkumu

Výzkumu se zúčastnilo 60 dětí věkové skupiny předškolák: 5-6 let. Večerníček sledovaly, nebo alespoň jednou za čas zhlédly všechny ze zkoumaného vzorku. 70 % dětí uvedlo vlastnictví večerníčku na DVD, CD (či v jiné formě v počítači) (graf 1). Pravidelnými diváky televizního večerníčkovského vysílání bylo 21 dětí (graf 2).

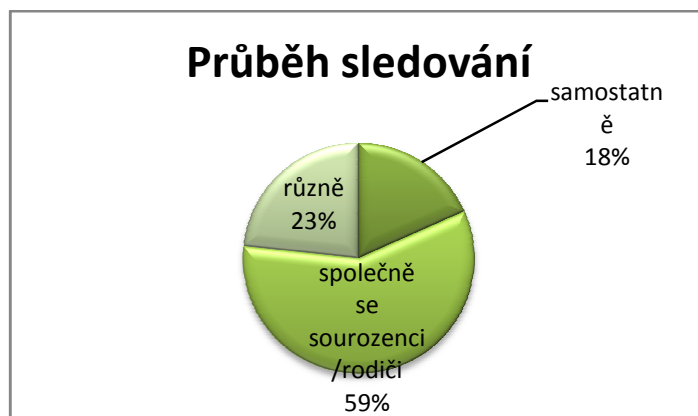

graf 1

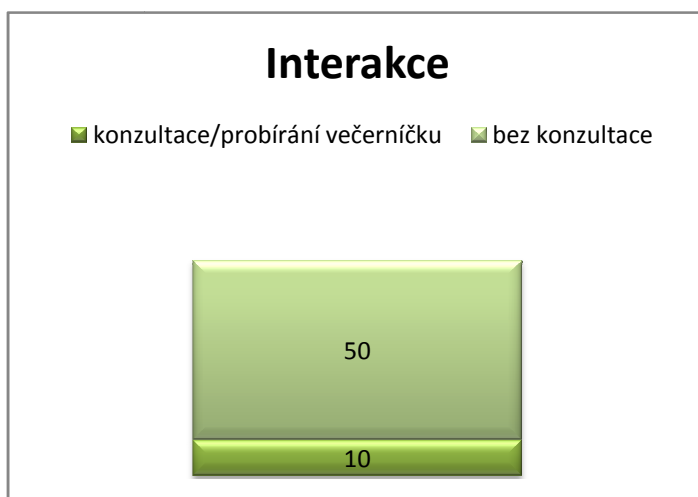
graf 2

V druhé sadě otázek 11 dětí uvedlo, že večerníček sledují samy, 35 převážně vždy se sourozenci nebo s rodiči (graf 3).

graf 3

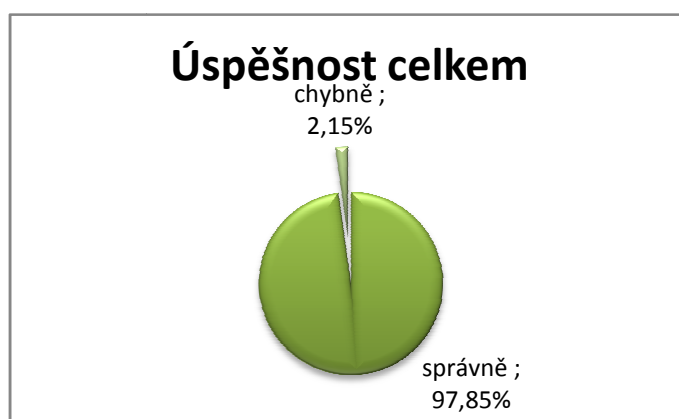
Výzkum ohledně následné interakce po (nebo i během) sledování večerníčku přinesl odpověď, kdy 10 dětí z 60 dotázaných rozebírá zhlédnutý večerníček s rodiči či sourozenci, vyprávějí si o něm, nebo si jej dovysvětlují (graf 4).

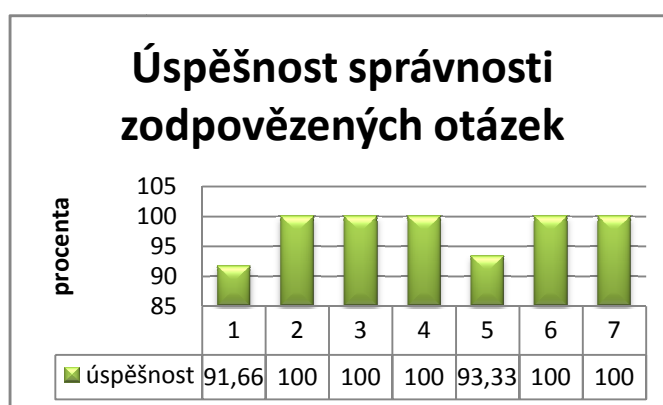
graf 4

Sada otázek, mající za úkol odhalit vliv večerníčku na hodnotová určení a rozlišování dobra a zla, přinesla následující výsledky. Samostatné vyjmenovávání kladných večerníčkovských postav (i přes zmiňované částečné nerozlišování mezi pohádkami) mělo stoprocentní úspěšnost. Stejně tak rozpoznání záporných postav bylo úspěšné na výbornou, zde však musím procenta ubrat vzhledem k zmíněné kolizi nad Kanafáskem a Snivcem. (Samotný spor byl skutečně vyřešen onou větou „*Ten byl hodnej, akorát chtěl všechny uspat.*“, odpovídající skutečnosti. Záporné vzezření si vysvětlují: prvek ´nahánění´ kladného hrdiny a možnosti uchopení večerníčku tak, že pokud půjde dítě spát, nezažije s Kanafáskem dobrodružství.)

U 7 testovaných otázek se výsledná úspěšnost vyhoupla na téměř 98 % (graf 5, 6).

graf 5

graf 6

Největšími nástrahami se ukázalo ´střílení na jelena´ (5 dětí chybně) a ´pýcha mašinky´ (4 dětí chybně). Naopak třetí věta (o krtečkovi) mluvící sice o kladném hrdinovi, ale mající záporný kontext děti nezmátla, co více, byly schopny hovořit o důsledcích špatného konání.

4.4 Závěr výzkumu

Na začátku výzkumu jsem si stanovila jednu hlavní a dvě vedlejší hypotézy. Výzkum jsem provedla na vzorku 60 dětí. Dvě hypotézy se výzkumem verifikovaly, jedna falzifikovala.

Z výše uvedených výsledků vyplývá potvrzení hlavní hypotézy: *Večerníček pozitivně napomáhá dětskému uspořádání hodnot. Z odpovědí dětí lze vyčíst schopnost orientace v hodnotovém žebříčku, schopnost rozpoznání a zařazení postav i schopnost debaty nad daným názorem. Pomocí večerníčku si děti upevňují vštěpované morální hodnoty.*

Také vedlejší hypotéza: *Děti jsou schopny rozpoznat prvky dobra a zla ve večerníčkových pohádkách* byla potvrzena téměř 98 % správností odpovědí.

Třetí, taktéž vedlejší, hypotéza: *Děti komunikují v rámci rodiny o obsahu shlédnutých večerníčků* byla vyvrácena, neboť výsledky potvrdily, že pouze necelých sedmnáct procent dotázaných po zhlédnutí večerníčku navazuje v rodině interakce k tématu.

Celkově shrnuji pozitivní vliv sledování večerníčku v přiměřené míře televiznímu diváctví. Znalosti a povědomí dětí o večerníčku shledávám uspokojivými. Ačkoliv toto samotné nebylo předmětem výzkumu, z mnohých doplňujících odpovědí vyplývá přetrvávající odkaz vlivu rodičů (viz teoretická část) na přístup dětí k večerníčku.

III. Závěr

Závěrem již jen několik málo vět.

Večerníček je výrazným fenoménem české společnosti a jedním ze základních pilířů vysílání České televize. Již plných 45 let se setkáváme s chlapcem v novinové čepici a krátkými pohádkami, které uvádí. Většina lidí několika generací vyrostla spolu s večerníčkou a odnesla si a stále odnáší z nich větší či menší odkaz.

Společenský i kulturní vliv jsem se, stejně jako technickou a uměleckou stránku, snažila vystihnout v průběhu celé práce. Věřím, že se mi díky rozličným pramenům a materiálům podařilo sjednotit vyhledané informace v ucelené dílo, předestírající večerníček v hlavních i mnoha doprovodných aspektech. Doplňující výzkumná část pak ukázala současné inklinace předškolních dětí na večerníčkové pohádky i schopnosti dětí orientace a nastavení hodnot.

IV. Seznam použitých zdrojů

Literatura (základní):

ALLEN, K.E., MAROTZ, L.R. *Přehled vývoje dítěte*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-055-0

BANKS, M. *Using Visual data in Qualitative Research*. London: SAGE, 2009. ISBN 978-0-7619-4979-4

BÍLKOVÁ, E. *Okolo Řáholce*. Jičín: Městská knihovna v Jičíně, 2006. ISBN 80-239-7519-6

ČEŇKOVÁ, J. a KOL. *Vývoj literatury pro děti mládež a její žánrové struktury*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-X

DUTKA, E. *Scénaristika animovaného filmu/minimum z historie české animace*. Praha: AMU, 2006. ISBN 80-7331-069-4

FULGHUM, R. *Všechno, co opravdu potřebuji znát, jsme se naučil v mateřské školce*. Praha: Odeon, 1996. ISBN 80-7176-404-3

GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4

JANOŤKOVÁ-FOLTÝNOVÁ, J. *Začlenění filmu do předškolní výchovy v rámci systému mládež a kultura*. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1989. ISBN 80-7068-019-9

KŠAJTOVÁ, M. *Velký příběh večerníčku*. Praha: Albatros, 2005. ISBN 80-00-01664-8

ŠIROVÁTKA, O. *Česká pohádka a pověst v lidové tradici a dětské literatuře*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1998. ISBN 80-85010-06-2

SUCHÝ, A. *Mediální zlo- mýty a realita*. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-926-9

ŠEĐOVÁ, K. *Děti a rodiče před televizí*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-149-2

ŠEJNOHOVÁ, L. *Václav Čtvrtek*. Ústí nad Orlicí: Okresní knihovna, 1981.

ŘÍČAN, P. *Krotíme obrazovku*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-084-7

ULVER, S. *Animace a doba 1955-2000*. Brno: Sdružení přátel odborného filmového tisku, 2004.

URC, R. *Animovaný film*. Martin: Osveta, 1984.

VLASTNÍK, J. *Televizní násilí a zákon*. Praha: Votobia, 2005. ISBN 80-7220-245-6

VON FRANZ, M. L. *Psychologický výklad pohádek*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-260-2

Literatura (doplňující):

KSENOFONTOV, V.V. *Televize-rodina-dítě*. Praha: Studijní odbor Československé televize, 1975.

LUŽNÍK, R. *Pohádka a dětská duše*. Praha: Václav Petr, 1944.

McLUHAN, M. *Člověk, média a elektronická kultura*. Brno: Jota, 2000. ISBN 80-7217-128-6

MICHALEC, Z. *Dítě a televize*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1965.

VYHLÍDAL, Z. *Klasická pohádka a skutečnost*. Olomouc: Matice cyrilometodějská s.r.o., 2004. ISBN 80-7266-164-7

ŠIKULOVÁ, R., ČEPIČKOVÁ, I., WEDLICHOVÁ, I. A kol. *Kapitoly z předškolní pedagogiky I*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E.Purkyně v Ústí nad Labem, 2005. ISBN 80-7044-685-4

ZÁVADOVÁ, K. *To nejlepší z večerníčků*. Praha: Albatros, 2005. ISBN 80-00-01774-1

ZÁVADOVÁ, K. *To nejlepší z večerníčků 2*. Praha: Albatros, 2005. ISBN 80-00-01784-9

Dokumenty

DOČKALOVÁ, P. *Vliv vybraných českých pohádek na hodnotovou orientaci předškolních dětí*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009, 54 s. Bakalářská práce na Filosofické fakultě Univerzity Pardubice na katedře věd o výchově. Vedoucí bakalářské práce Prof. PhDr. Karel Rýdl CSc.

Elektronické zdroje (seriály):

DIESTLER, R., Večerníček, *Reflex* [online]. 2005, č. 44 [cit. 2010-03-03] Dostupné z < <http://www.reflex.cz/Clanek21694.html>>

SMÁTALOVÁ, P., Večerníček: Dříve než vám klesnou víčka, *Instinkt* [online]. 2010, č. 6 [cit. 2010-02-16] Dostupné z < http://instinkt.tyden.cz/rubriky/osud/vecernicek-drive-nez-vam-klesnou-vicka_24944.html >

Elektronické zdroje (online seriál):

ČESKÁ TELEVIZE, *Příběhy slavných: 23. 12. 2009-iVysílání* [on-line]. ©1996–2010. URL: < <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/409235100211004-pribehy-slavnych/>> [cit. 2010-03-05]

Elektronické zdroje (ostatní www):

BLÁHOVÁ, K., *Slovník české literatury: Svaz českých spisovatelů(1)* (2009). Aktualizace: 6. 10. 2009. URL: < <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1371> > [cit. 2010-02-15]

BOLDIŠ, Petr. *Bibliografické citace dokumentu podle CSN ISO 690 a CSN ISO 690-2: Část 2 – Modely a příklady citací u jednotlivých typu dokumentu*. ©1999–2004. Aktualizace 11. 11. 2004. URL: <http://www.boldis.cz/citace/citace2.pdf> [cit. 2010-03-13]

ČEKAN, D., *Dobrý večer. Dobrou noc* (16. 3. 2004). URL: < http://www.radiotv.cz/p_tv/t_program/dobr-veer-dobrou-noc/> [cit. 2010-02-20]

ČESKÁ TELEVIZE, *Večerníček: Historie večerníčku*. © 1996–2010. URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/program/vecernicek/historie.html>> [cit. 2010-03-03]

ČESKÁ TELEVIZE, *Večerníček: Robot Emil*. ©1996–2010 URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/program/vecernicek/historie.html>> [cit. 2010-03-03]

ČESKÁ TELEVIZE, *Večerníček: Tvůrci večerníčků*. ©1996–2010.
URL: <http://www.ceskatelevize.cz/program/vecernicek/jaksedela_tvurci.html> [cit. 2010-02-16]

FALTÝNEK, V., *Začalo to stříbrným zrcátkem...*(28. 8. 2005). ©1996–2010.
URL: <<http://www.radio.cz/cz/clanek/70052>> [cit. 2010-03-03]

KERNOVÁ, M., *Sme.sk: Večerníček si nedáme.Slovenský aj český večerníček oslavuje 40. Výročie*. (14.9.2005) ©1993-2010 URL:
<<http://www.sme.sk/c/2379515/vecernicek-si-nedame-slovensky-aj-cesky-vecernicek-oslavuje-40-vyrocie.html>> [cit. 2010-02-20]

LOPATA, S., *Hudba: Večerníček*. Aktualizace 16. 12. 2002
URL: <<http://hudba.hradiste.cz/index.asp?AKCE=DETAIL&ID=GNJIKNOVL>> [cit. 2010-03-03]

MERTO VÁ, M. *NFA: Úvod do českého animovaného filmu*. ©2010.
URL: <<http://www.nfa.cz/uvod-do-ceskeho-animovaneho-filmu.html>> [cit. 2010-02-16]

VASTA, L., *Planetky: (33377)Večerníček*. Aktualizace: 24. 6. 2002.
URL: <<http://planetky.astro.cz/detail.phtml?number=33377>> [cit. 2010-03-05]

Použité obrázky:

Obr.1.:

ČESKÁ TELEVIZE, *Kluk a kometa*. URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/inc/showbig.inc.php?obr=http://www.ceskatelevize.cz/specially/vecernicek/galerie/klukakometa/obr/07.jpg&styl=&popisek=Kluk~20a~20komet>> [cit. 2010-03-05]

Obr. 2.:

ČT24, *38128 JPEG obrázek*. Aktualizace: 28. 8. 2008
URL: <<http://img4.ct24.cz/multimedia/images/4/382/middle/38128.jpg>> [cit. 2010-03-05]

Obr. 3.:

HUNGAROTON RECORDS, *HCD_37258 JPEG obrázek*. Aktualizace 7. 8. 2007
URL: <http://www.hungaroton.hu/files/hungaroton/image/diskimages/HCD_37258.jpg> [cit. 2010-03-05]

Obr. 4.:

ČESKÁ TELEVIZE, *Jája a Pája*. URL: <
<http://www.ceskatelevize.cz/inc/showbig.inc.php?obr=http://img9.ceskatelevize.cz/program/porady/879074/foto/04.jpg&styl=&popisek=J~C3~A1ja~20a~20P~C3~A1ja>
> [cit. 2010-03-05]

Obr. 5.:

ČESKÁ TELEVIZE, *Václav Bedřich GIF obrázek*. Aktualizace 13. 4. 2006. URL: <
<http://www.ceskatelevize.cz/specialy/vecernicek/radekpilar/obr/vaclav-bedrich.gif>
> [cit. 2010-03-05]

Obr.6.:

ČESKÁ TELEVIZE, *O loupežníku Rumcajsovi*. URL: <
<http://www.ceskatelevize.cz/inc/showbig.inc.php?obr=http://www.ceskatelevize.cz/specialy/vecernicek/galerie/oloupeznikurumcajsovi/obr/03.jpg&styl=&popisek=O~20loupe~C5~BEn~C3~ADku~20Rumcajsovi>
> [cit. 2010-03-05]

Obr. 7.:

ČESKÁ TELEVIZE, *Krkonošská pohádka*. URL: <
<http://www.ceskatelevize.cz/inc/showbig.inc.php?obr=http://www.ceskatelevize.cz/specialy/vecernicek/galerie/krkonoskapohadka/obr/01.jpg&styl=&popisek=Krkono~C5~A1sk~C3~A1~20poh~C3~A1dka>
> [cit. 2010-03-05]

Obr. 8.:

ČESKÁ TELEVIZE, *Rákosníček*. URL: <
<http://www.ceskatelevize.cz/inc/showbig.inc.php?obr=http://www.ceskatelevize.cz/specialy/vecernicek/galerie/rakosnicek/obr/01.jpg&styl=&popisek=R~C3~A1kosn~C3~AD~C4~8Dek>
> [cit. 2010-03-05]

Znak 1.:

ANIMOVANÝ SVĚT, *BRATŘI V TRIKU-21 JPEG obrázek*. Aktualizace 11. 6. 2009. URL: < <http://www.animsvet.cz/anims/21.jpg> > [cit. 2010-03-20]

V. Přílohová část

Doprovodné obrázky použité během výzkumu:

ČESKÁ TELEVIZE, *01 JPEG obrázek*.
Aktualizováno: 2. 6. 2003 URL: <
<http://www.ceskatelevize.cz/inc/showbig.inc.php?obr=http://www.ceskatelevize.cz/speciaily/vecernicek/galerie/rakosnicek/obr/01.jpg&styl=&popisek=R~C3~A1kosn~C3~AD~C4~8Dek>>
[cit. 2010-03-10]

ČESKÁ TELEVIZE, *Okrtkovi*. URL: <
<http://www.ceskatelevize.cz/inc/showbig.inc.php?obr=http://www.ceskatelevize.cz/speciaily/vecernicek/galerie/okrtkovi/obr/01.jpg&styl=&popisek=O~20krtkovi>> [cit. 2010-03-10]

ČESKÁ TELEVIZE, *O loupežníku Rumcajsovi*.
URL: <
<http://www.ceskatelevize.cz/inc/showbig.inc.php?obr=http://www.ceskatelevize.cz/speciaily/vecernicek/galerie/oloupeznikurumcajsovi/obr/04.jpg&styl=&popisek=O~20loupe~C5~BEn~C3~ADku~20Rumcajsovi>> [cit. 2010-03-10]

ČESKÁ TELEVIZE, *Krkonošská pohádka*.
URL: <
<http://www.ceskatelevize.cz/inc/showbig.inc.php?obr=http://www.ceskatelevize.cz/speciaily/vecernicek/galerie/krkonosskapohadka/obr/01.jpg&styl=&popisek=Krkono~C5~A1sk~C3~A1~20poh~C3~A1dka>> [cit. 2010-03-10]

ČESKÁ TELEVIZE, *s_01 JPEG obrázek*. Aktualizováno: 7. 1. 2010. URL: <
http://www.ceskatelevize.cz/program/porady/898450/foto/s_01.jpg> [cit. 2010-03-10]

ČESKÁ TELEVIZE, *Příběhy včelích medvídků*. URL: <

<http://www.ceskatelevize.cz/inc/showbig.inc.php?obr=http://www.ceskatelevize.cz/specialy/vecernicek/galerie/pribehyvcelichmedvidku/obr/01.jpg&styl=&popisek=P~C5~99~C3~ADb~C4~9Bhy~20v~C4~8Del~C3~ADch~20medv~C3~ADdk~C5~AF>> [cit. 2010-03-10]

ČESKÁ TELEVIZE, *Malá čarodějnice*. URL: <

<http://www.ceskatelevize.cz/inc/showbig.inc.php?obr=http://www.ceskatelevize.cz/program/porady/898291/foto/01.jpg&styl=&popisek=Mal~C3~A1~20~C4~8Darod~C4~9Bjnice>> [cit. 2010-03-10]